

ВІСНИК

THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

ЗМІСТ

І. В-к — З ким вони?	1
Е. М. — Листи до любезних земляків	4
Йосиф Мацкевич — Політика Гомулки	7
М. Сердюк — Іншої розв'язки немає	11
Борис Гомзин — Спомини	14
М. Г. — Ніч промчить на конях	17
Поль Половецький — Голодові фантазмагорії	18
І. Вовчук — Короїдна критика	22
А. Юриняк — Кремлівсько-київські „поетичні“ зигзаги	24
І. Хорольський — Вже й Іван Франко — „антисеміт“	29
Анна Франко-Ключко — Брати Карамазови на екрані	30
Вадим Лесич — Із недрукованих поезій	31
Конгрес ПАВНА	31
Бібліографія	31



ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

Visnyk — The Herald, published monthly at New York, N. Y. for October 1, 1958. Publisher Organization for Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc., 315 E. 10th St., N. Y. 9, N. Y. Editor Iwan Wowczuk, 230 East 4th Street, New York 9, N. Y. Managing editor Iwan Wowczuk, 230 East 4th Street, New York 9, N. Y. Business manager Valentina Jurtschenko, 121 St. Marks Place, New York 9, N. Y. Organization for Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc., 315 E. 10th St., New York 9, N. Y. No stock holders.

ВИДАВНИЦТВО „ВІСНИК” МАЄ НА ПРОДАЖ ТАКІ КНИЖКИ:

	Ціна в дол.
Ф. Одрач: Щебетун — повість, 294 стор.	2.50
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, стор. 154	1.25
Л. Старицька-Черняхівська: Останній свіп, 44 сторінки	0.50
Д. Донцов: Підстави нашої політики, 210 стор., тверда оправа	2.75
..... м'яка оправа	2.25
М. Чирівський: The economic factors in the growth of Russia, тв. оправа, 178 стор.	3.75
Е. Маланок: До проблеми большевизму, 82 стор.	1.00
П. Кізко: Буде завтра день, поезії, 47 стор.	0.50

ВИДАННЯ МИНУЛИХ РОКІВ З ОПУСТОМ:

* Історія Русів, 346 стор., тв. оправа	3.00
..... м'яка оправа	2.50
Д. Донцов: Правда прадітів великих, 95 стор.	0.50
Д. Донцов: Поетка вогняних меж — Олена Теліга, 93 стор.	0.50
Проф. О. Оглоблин: Українсько-московська угода 1654 р., 100 стор.	0.50
Проф. О. Оглоблин: Treaty of Pereyaslav, 100 стор.	0.50
Проф. О. Оглоблин: Хмельниччина і Українська державність, 24 стор.	0.25
Проф. В. Гришко: Панславизм в советській історіографії і політиці, 37 стор.	0.25
В. Кравців: Людина і воєк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), 31 стор.	0.25
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, 15 стор.	0.15
РІЧНИКИ „ВІСНИКА” за 1953, 1954, 1955, 1956 і 1957 роки в гарній полотняній оправі з золотими витисками	3.00
Е. Маланок: Нариси з історії нашої культури, 80 стор.	0.50
П. Мірчук: Відродження великої ідеї, 63 стор.	0.50
П. Мірчук: З мого духе печаттю (у 25-ліття ОУН., 30 стор.	0.25
В. Січпівський: Крим, істор. нарис, 31 стор.	0.25
Т. Ерем: Советський акваріум, 142 стор.	0.50
М. Щербак: Шлях у вічність, поема, 29 стор.	0.25
Я. Гриневич: Вірунчий Франко, 27 стор.	0.25
Гр. Косинка: Фавет з Поділля, 96 стор.	0.50

По 1 дол.: В. Губаль, М. Романишин, Ф. Опиханий, Т. Фрищин, М. Баранський, Н. Кузик, М. Заяць, М. Дерень, І. Дрогомирецький, М. Влагута, П. Гуцал, Хома Лев, Ф. Акубів, Т. Голяш, М. Сарабин, М. Вабій, Р. Кляк, М. Сливка, И. Плащунюк, Ф. Коцур, Т. Галаш, В. Вуда, В. Кловатий.

ПОЖЕРТВІ НА ПИСАНКУ ООЧСУ — 1958 р.

14-й Відділ ООЧСУ — Балтімор:

А. Гвоздин — 2 дол., Б. Мельник — 1.50 дол.
 По 1 дол.: В. Блашків, М. Райца, О. Чикета, Д. Стельмах, А. Лукіячук, Ільчигин, М. Серединський, С. Серединський, П. Зазуляк, М. Бугай, М. Смоляк, М. Кец, В. Олексюк, В. Стасюк, А. Чорний, Баран, В. Верний, С. Івашко, О. Юзенів, Р. Вільчак, І. Карнафель, В. Олексюк, В. Стельмах, М. Войтович, М. Турик, С. Курилас, С. Ганкевич, І. Сливка, К. Бабяк, Е. Снігура, І. Радь, П. Касіян.

По 0.50 дол.: В. Козак, В. Вогдан, П. Крайник, П. Базай, О. Стельмах.

20-й Відділ ООЧСУ — Аллентаві:

По 1 дол.: М. Путько, І. Стасів, С. Муха, Д. Гудз, А. Войцікевич, М. Пукшин, Д. Хорват, І. Морковчук, М. Іванів, Т. Чубенко, А. Проць, М. Павлюк, М. Юричко, І. Швець.

По 0.50 дол.: І. Коромець, М. Орищак, П. Горбовий, С. Кацапир.

28-й Відділ ООЧСУ — Бетлегем:

По 2 дол.: В. Загвоський, П. Гентиш, В. Кацапир, В. Ковалик.

2-й Відділ ООЧСУ — Нью Йорк:

Д. Залізник — 10 дол.

По 2 дол.: О. Козопас, В. Баран, І. Іванюк.

По 1 дол.: С. Вітенюк, Л. Галецька, М. Стеців, М. Гладкий, П. Гуль, Н. Кифор, І. Чижо, М. Сентий, Д. Залізник, В. Магаль, В. Комар, Ф. Данилевський, Галай. Жертводавцям дякуємо.

(Закінчення в наступному числі)

ЗАХОДАМИ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ООЧСУ

видає цінну книгу

„ОПИС УКРАЇНИ”

інж. Гільйома Ле Вассер Де Вопляна

— кінця 17 ст. —

„A DESCRIPTION OF UKRAINE”

by Guillaume Le Vasseur Sieur De Beauplan

В книжці, розміром 15 на 11 цалів, три мапи України 17 століття. Цю, добре видану монументальну працю, в якій Україну протиставлено Московії, повинен набути кожний українець і розповсюдити її серед американців. До праці Вопляна додано передмову д-ра Я. Петряшина і вступну статтю ред. Б. Кравцева.

Ціна книжки на замовлення — 3 дол.

Друкарня „Луна”, 77 Ст. Маркс Пл., Нью Йорк 3, Н. Й.

ВІСНИК



I. В-к

З КИМ ВОНИ?

Святець московського православ'я

В квітневому числі ч. 4 фахово редагованого журналу Московської Патріархії обізвався А. Казем-Бек в статті „Християнський шлях до миру”. Вперше, після повернення в Москву (десь в кінці 1956 р.), він виступив у московській „Літературній Газеті” в лютому 1957 р. з статтею „Америка без прикрас”. В ній довголітній властитель дум російської еміграції, який понад 20 років надавав тон її антибольшевицькій діяльності, заговорив про „безкультурність Америки”. За мотто до статті і висновків її взято слова відомого американського архітекта Франка Ллойда Ройта, який, либонь, сказав що: „Америка єдина в історії нація, яка перейшла від варварства до виродження не створивши культури”.

Стаття появилася в московській пресі тоді, коли в американсько-советських відносинах чомусь набула актуальности справа обміну культурними силами і надбаннями між советською імперією і ЗДА. То було кремлівське мотто для обміну. І почали мінятись культурами, наче товаром на базарі. Советські письменники, в органі яких Казем-Бек, що перед поверненням до Москви очолював катедру російської літератури в Коннектикатському каледжі, писав про „змеханізоване варварство американців”, „безкультурну бестію” і інше, їдучи на „культурний обмін”, мали належну установку. А в квітні цього року Казем-Бек виступив святецем в органі московського Патріарха.

В статті дуже багато цитат з релігійних текстів — пере kwalіфікувався на ходу. Посилаючись на них, перекинчик з табору російського антикомунізму пробує переконати читачів, що треба за всяку ціну змагатись за мир. Для цього „треба перебудувати старі поняття, переглянути уяву про життя людське, перемінити від-

носини до своїх співбратів”. І наука, і релігія, мовляв, сходяться на тому, що кінечним є виховати миролюбиву людину „потрібну в нові часи”. Це все надруковано в розділі журналу „На захист миру”. І тут же типово-московська погроза: „Взаємна залежність людей виключає всяке укриття на землі”. А тому „безглузді розрахунки на недосяжні сховища... все досягаєме і все уязвимо”. Досить пригадати зливу листів Хрущова до урядів західніх держав, а зокрема до Президента ЗДА, і порівняти їх з отим „усе досягаєме”, щоб переконатись про спільну тактику Патріарха і чванькуватого кремлівського боса — застрахати світ технічною всесилою Москви. І треба сказати, що той замір не безуспішний. Страх, що його посилено плекається, паралізує думку західнього світу і замість боротьби він ладен утримувати нинішню гнилу світову рівновагу, в якій сотні мільйонів людей, цілі нації і держави закуто в рабство, щоб не ризикувати. Зрозуміло, що такий стан найсприсмливіший і бажаний для советської імперії, уряд якої панічно боїться того, щоб існуючої гнилої рівноваги не порушили протиімперські національні сили, яких досі не хочуть бачити великопростірні політики.

Хто ж він, цей новий імперський святець, що релігійними текстами намагається задурманити читачів, щоб забезпечити Кремлеві політику мирної офензиви, радячи мирові „перебудувати старі поняття, переглянути уявлення про життя людське”? Засновник, керівник і ідеолог чи не найсильнішої на еміграції московської політичної організації „Союзу молодоросів”, який себе називав другою советською партією, що ставила завданням „повалити советську республіку, щоб утворити советську монархію”. Понад 20 років очолював Казем-Бек

союз з монархічною головою — шильдом і советським тулубом, ніби борючись з комунізмом „за соціяльну монархію на чолі з царем трудящихся, що спиратиметься на пролетаріят”. Після 2-ої світової війни Казем-Бек, перебравшись до Америки, працює в американському каледжі, поширюючи свою програму в американській пресі до самого повернення.

Програмні заложення „младо-росів”, на яких в засаді сходяться майже всі політичні сили російської еміграції чітко оформлені в 1933 році так: „Младоросский рух прагне до воззеднання російської історичної традиції з російською дійсністю, якою б вона не була”. Це була і є політична формула, в якій накреслено шляхи московської еміграції на довшу мету. Стрибок Казем-Бека з політики до Патріярхату є логічним завершенням попередньої його діяльності. З закрутами комунізму боротись, щоб теперішню імперську дійсність поєднати з історичними традиціями Росії. Ідеологічний місток між еміграційним московським антикомунізмом і советським соціалізмом вперше оформили політично младороси, їхніми слідами пішли нащадки їхні — НТСівці і через цей місток відбувається взаємозближення поцейбічного російського антикомунізму з кремлівською дійсністю.

Після повернення Казем-Бека в російській пресі були сердобольні розважання: чому і що змушує людей повертатись. Незаперечним є, що Казем-Бек, походячи із знатного роду (не пролетарського!), десятки років вірно служив імперській ідеї, будучи пов'язаним з агентурними колами не тільки большевицької розвідки.

Є у нас політики без політичного думання, які в імперському большевизмі (тепер його називають комунізмом) ще й досі схильні бачи-

ти здійснення соціяльних прагнень світового пролетаріату, а не помічають того, що без оперття на вельмож царських, без підтримки більшості офіцерів царської армії, служилої імперської інтелігенції і святців Патріярхії, пролетаріят ніколи не відновив би розваленої імперії, а тим більше не утримав би її. В липнево-му числі „Вісника” була надрукована стаття „Імперське коріння большевизму”, в якій згадувалося чільних політиків російської імперії — антибольшевиків, які для величі Росії, що її розбудували большевики, виреклися свого „анти”, признавши дійсність такою, як її створено. Нині маємо чергового перекинчика, що, перебравшись на той бік фронту, перевтілюється у святителя московського православія, щоб боронити мирну офензиву Кремлю для збереження цілості імперії.

В Пекіні плянували, а з Нью Йорку страхали

В Нью Йорку 2-го серпня ц. р. зібралось понад двадцять політичних організацій русскої еміграції (офіцерських, монархічних, демократичних, народових і прочая і прочая), які одногосно ухвалили подати звернення до Президента ЗДА. Воно дуже цікаве. Пригадавши як то Росія, за цариці Катерини 2-ої, аж двічі підтримала змаг американців за відокремлення від Англії, а в 1867 р. допомогла зберегти цілість ЗДА, зібрані повчають Президента і погрожують йому, щоб не підтримував сепаратистів, а підтримував тільки російських націоналістів: „Доки політика ЗДА має характер розчленувальний, руский народ, пишеться в тому зверненні, не дивлячись на його ненависть до комунізму, не може вірити ЗДА і хоч-не-хоч буде змушений підтримати Советський Уряд, коли б дійшло до збройного конфлікту з Заходом”. Коментарі до цього зайві. Дуже добре, що всі політичні сили русскої еміграції, даючи характеристику свого народу, на який спирається імперська влада большевиків, сказали з ким вони.

Антикомуністи вони доти, доки їхнє „анти” не зачіпає імперії, відновленої і розбудованої большевиками, а коли бачать, що в бігові подій це станеться, тоді „анти” зникає і вони разом з руским народом об'єднуються з імперським комуністичним урядом. Так заявлено в час великої політичної напруги на Сході.

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms of Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bi-monthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

I. Wowczuk Editor in Chief

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

На початку звернення сказано, що нічого доброго не можна сподіватись від зустрічі, якої так добивався Хрущов, а через кілька рядків, після характеристики руского народу, всі політичні сили російські однозгідно радять Президентові таке: „Коли б Ви, Пане Президенте, звернулись до цього народу з закликом дружби і одночасно засудили агресивність комунізму... то Ваша зустріч з Хрущовим, або з його представниками, могла б стати початком кінця комунізму"... Зустрічайтесь, мовляв, але перед тим запевніть свою дружбу рускому народові, багнетами якого завойовано держави, а окуповані нації закуто в імперські обручі большевизму. Народ той патріотичний, „що було доведено на ділі в час 2-ої Світової Війни", він і „націоналістичний". Тільки патріотизм у нього руский („московський"), а націоналізм російський. І в отій російськості суть, притаманна і большевикам, і поцейбічним антибольшевикам.

Звичайно під патріотизмом розуміємо любов до своєї батьківщини, відданість їй, готовість боронити її свободу від напасників. У російських „анти" це інакше. Патріотизм руский у них оформлено в ідеологію і програму російського націоналізму (імперіялізму), хоч російського народу нема і не було. Советський народ (російський) пробують викувати большевики. Поборюючи націоналізми поневоленних народів, вони насаджують советський патріотизм, а антибольшевики московські його називають „російським націоналізмом", заявляючи Президентові, що руский народ буде не з вільним світом, а з комуністичним урядом, бо ось на терені Америки існують політичні сили поневоленних Росією націй, які борються за визволення своїх народів. А що, якби оті, що підписали звернення з його ультимативним „до тих пір" та, боронь Боже, мали силу розправитися з націоналізмами поневоленних народів? О, вони б показали себе не гірше большевиків!

Націоналізм народу — національний, він є програмою визволення і обороною свободи нації і людини. Націоналізм російських „анти", яким одержимі всі політичні російські сили на еміграції, є імперіяльним. Його програмою є старе імперське „не пущать", а душити, утримуючи в неволі завойовані народи. За це й борються тут російські антибольшевики, а там

імперську програму здійснюють большевики, прикриваючи московізм інтернаціональним патріотизмом. Дві ніби протиставні сили, що походять з одного пня, коли йдеться про свободу народів, вірніше про поневолення їх, зійшлися і то в часі великої напруги, коли світ стоїть на грані війни, боронячись від большевицького наступу на свободу людську.

Від 31-го липня до 3-го серпня ц. р. в Пекіні імперський бос Хрущов плянував з Мао-Цзе-Тунгом малу льокальну війну навколо Формози, щоб налякати Америку і забезпечити імперії мирне здобуття нових просторів, а ОН змусити прийняти в своє товариство червоний Китай. І саме тоді ж антибольшевики російські видали своє звернення, в якому домагаються, щоб Америка відмовилась від програми визволення і не дозволяла на діяльність політичних сил поневоленних народів, що їх вони звуть сепаратистами. Вони занепокоєні з того, що уряд ЗДА не переслідує національних сил, а згадка їхня про підтримку сепаратистів в радіо є звичайною поволокою, яку завжди стосує в пропаганді проти Америки Кремль. Відомо ж бо, що американська політика досі не виявила свого становища до російського імперіялізму, а обмежувалась загальниками в боротьбі з світовим комунізмом. В отих загальниках і лихо її, бо національно-визвольні рухи підопічних і підмандатних народів стають коли не ворожими, то неутральними. А народи, завойовані Росією, після малярської розправи, два роки тому, теж не виглядають „Вашингтона з новим і праведним законом".

Проте і така здержлива, згубна для свободи людської політика уряду ЗДА здається небезпечною для російських „анти". Розуміючи, що патріотизмом руского народу імперії довго не утримати, вони домагаються від Президента, щоб він видав політичного векселя неподільності її, запевнив дружбу і підтримку рускому народові, спираючись на який розбудовували советську імперію большевики. А після того і зустріч з Хрущовим для них побажана. Їхнє „анти" стосується світового комунізму, а не імперського большевизму, вирощеного і оформленого на рускому патріотизмі. Збереження імперії якою завгодно ціною є для них програмою дії, а боротьба з світовим кому-

нізмом — політичним засобом для досягнення її.

В часи, коли національно-визвольні сили народів і націй ведуть наступ на залишки колоніалізму, відкрито виступити і проповідувати колоніальну програму російського імперіялізму якось не випадає, тому вони її прикривають боротьбою з світовим комунізмом, остерігаючи уряд Америки, щоб він бува не проголосив єдино-спасенної для людської свободи і безпеки Америки програми визволення народів, підкорених Росією. Вони добре знають, що ніхто не посягає на етнічну Росію-Московщину, заселену „патріотичним русским народом”, проте, лякають і домагаються, щоб уряд задекларував дружбу до нього, а визбувся діяльності тих, які працюють для визволення з-під большевицької опіки України, Кавказу, Козакії, Білорусії — всіх народів, держави яких Росія завоювала, а нації поневолила. Де теперішня нова її большевицька варта намагається створити з завойованих націй єдиний советський нарід, спираючись на патріотизм русского народу.

Домагання російських антибольшевиків зухвалі, вони нічого спільного з свободою не мають, вони ворожі їй. Ідеться в них про те, щоб знайти підтримку Америки в московській війні проти націй, що стоять у боротьбі проти большевизму, за визволення з-під московсько-большевицької опіки. Хоч нового в тому маренні нічого немає, проте мимо нього пройти неможна. Двадцять дві російські антикомуністичні організації своїм зверненням до Президента роблять виклик національним силам поневолених народів. Діти московської сатанії, готуючись до завтрішнього дня, страхають нас патріотизмом русского народу, виповідають війну в ЗДА, а в союз собі кличуть американський уряд. Боротись проти імперії з її большевицькою сваволею нам не привикати. На цей виклик наша відповідь коротка: для уярмлених большевизмом в московському царстві народів найсвященнішою війною є війна за розвал імперії.

УПРАВИ ВІДДІЛІВ! У ЖОВТНІ, ЛІСТОПАДІ
ЗМІЦНІМ ФІНАНСОВІ СПРОМОЖНОСТІ „ВІСНИКА”
І ВИДАВНИЦТВА. ЛІКВІДУЙТЕ ЗАБОРГОВАНІСТЬ.

Е. М

ЛИСТИ ДО ЛЮБЕЗНИХ ЗЕМЛЯКІВ

Сучасні мудреці, починаючи від доморощених і кінчаючи колишнім нобелівським лавратом Берtrandом Расселем, одногосно повчають: треба бути реальним, треба брати життя таким, яким воно є, бо в цім запорука здоров'я й довголіття.

Правда, від такого довголіття, як лорда Рассела, що з колишнього видатного математика обернувся на балакучого дідка з достоєнними ознаками старчого маразму, — хай нас доля врятує. Але мудрощі а la Russell дуже припадають до смаку і, мовляв, виховують наступні покоління. Ось недавно старичок-лорд проголосив, що ліпше покірливо прийняти советську окупацію Британії, аніж рішитися на збройний спротив Москві, бо то ж була б страшна річ: третя світова війна (всесвітня руйна, космічна катастрофа і т. п.).

Гай-гай! Минулися ті часи, коли то кожне хлистовсько-марксівсько-советське радєніє зазвичай кінчалось ритуальним гаслом: лордам по мордам! Збценко колись писав: „І вдосталь полордомордивши, учасники зборів мирно розходились по хатах”. Тепер треба було б створити нового Маяковського, який би писав не лише ідеологічно підримовані похвальні оди лордам, а й, між нами кажучи, оспівав самий Воллстрит (що цією темою займається ще „Крокодил”, то це лише сила звички і своєрідний брак оперативности).

„Реальне відношення до дійсности” вже не від нині шириться й серед земляків, що старанно відвідують совфільми, захоплюються ансамблями мойсєєвими та ой-страховими, побожно слухають істотно-советських тенорів на патефонах („сонце нізєнько, вечір блізєнько”) і роззявляють рота, напр., на видання „Дон-Кіхота”, забуваючи зауважити скромний підtitул: „переклад з російської” і скромну кінцівку: „на украинском языке” та „тираж 1500”...

Ще вчора прийшлося почути з уст дуже немолодого земляка (з віце-міністеріяльним минулим), що „Що не кажіть, а там якісь зміни відбуваються: Самійленка регабілітовали!”

О, бідний земляче, зміни відбуваються, та ще й які! „Українство” обертають на провін-

ціальну дивовижу анахронічного племена мно-
гонаціонального ССРСР (все частіше просто
„Росії”), вірніш решток племена, яке носить
вишивані сорочки, співає жалісних пісень, тан-
цює гопака (в підозріло-камарінській редак-
ції), поголовно пише вірші і, що найважливі-
ше, для „всево советскаво государства” alias
„Росії” безплатно продукує одночасно від
75% до 90% пшениці, цукру, вугілля, заліза,
меду, овочів та ісполнітельних фельдфеблів.

Для цього племена ще якийсь час прихо-
диться видавати книжки, дописуючи в кінці
(щоб не помилитися) нотатку: „на украин-
ском языке”. Але немає страху, бо ті книги
не дотикають таких тем, як математика, хемія,
медицина, геологія чи навіть історія („Ви его
по-українські, ілі серйозно?”). Йдучи назу-
стріч національним забобонам цього племена,
видається переважно віршики й гоповіданняч-
ка (добре проредаговані місцевим майором Го-
сударственной Безопасности) та ще — час від
часу брошурки про укормову, де перестерігаєть-
ся перед відривом від мови великого брата,
якою так ловко оперував великий Ленін, бо ж
і „все святисє по-русскі гаварілі” (про що від-
повідно нагадує тов. патріярх всея Русі при
допомозі новонаставленого казем-бска).

При такій ситуації залишається лише, систе-
матично „наближаючи”, змінити правопис. Ро-
зуміється, при цім, напр., Рильський чи Ба-
жан мусять свєрх-урочно (overtime) змінити
колишню „Теміду” на „Феміду”, а „Коринт”
на „Корінф” і, взагалі, пильнувати, щоб не бу-
ло петлюрівського „гимну” замість старшо-
братського „гїмна”... Ну, та за те ж бідолахи
одержують „свєрхурочно”.

З тим братнім „гїмном”, взагалі, тільки мо-
рока. Недотепа Постишев не домислився був
за одним махом поскасовувати всі ті расчлені-
тельні „вигладки”, хоч і „упраздніл” був контр-
революційну букву „г”, за що його, припус-
каю, передовсім і зреабілітували.

**

Недавно прийшлося прочитати досить де-
тальне оповідання, написане, певно, не профе-
сійним літератом, а просто очевидцем з нової
еміграції.

Він малює, як живуть і працюють в ССРСР
його вищі — вже не приповідкові тен таузенд
— але реальні мільйони советської аристокра-

тобюрократії (вживаючи несмертельного вира-
зу Сергія Вітте). Автор описує, як в певнім
центральному міністерстві ССРСР раптом з’явля-
ється в когось ідея поїхати до одної з „респуб-
лік” великої „родіни” з метою ревізувати (о,
геніяльний Гоголю!) і при тій okazji започат-
кування там чергової „п’ятілетки”.

Ідея зродилася просто з канцелярїйної нудь-
ги. До того ж погода „на югє” гарна, можна
заскочити на Кавказ, взагалі забавитися і т. п.

Якстїй самоорганізується група урядовців з
бувшою „старою большевичкою” (кавалер-
ственная дама доби Леніна-Сталіна) на чолі
(для певности), випикується „путьовки” й
„командировочні” — і веселе товариство виру-
шає з Москви в „забронірованих” придїлах
„м’ких” вагонів...

Далі йдуть спільні бенкети, вишукані напої,
карти, „дома отдыха”, блакитні експреси й —
для різноманїтности — солідний „советський”
флірт, подорожні романи й навіть „одружен-
ня”. Словом, еліта совімперїї — гуляє на тере-
нах „воззеднаних” і „неподільних” провінцій
неоглядної „Россїї”! А тут же тобі услужні
„покорьонніє туземці”, українські кавуни,
грузинське кахетинське, вірменський конья-
чок, шашлики, чебуреки, свіжа риба, шербет,
нарзанні ванни і т. д. і т. п.

Автор на відміну від любезних земляків —
не ставив собі особливих літературних зав-
дань (див. рідні „романи” й „повісті”). Це на-
віть не оповідання, а просто розповідь, спогад,
майже фотографічний репортаж. І саме в цім
полягає величезна реальна вартість опису: до
гостроти плястичне тло і на нїм живі й типові
представники тієї всесоветської урядової орди,
яка з Москви виконує функції керування імпе-
рією, до речі, способом традиційно-москво-мон-
гольським, сказати б „баскацьким”.

Аж дивно стає, що такий „компрометуючий
матеріал” видрукував орган певного бізнесме-
на (родом з Проскурова), який тут періодично
здіймає гвалт на адресу „расчленітель”, на-
віть лише потенційних. І якби редактори на-
ших газет були не жерцями при капличках об-
рядового „українства”, а таки хоч трохи жи-
вими людьми, то, замість випочувати власні
твори, мали б з подякою передрукувати той
прецінний опис. Бо такого роду документальні

публікації — це живий і убійчо-переконливий аргумент саме на користь „расчленітелів”.

Сидить всесоветська орда по канцеляріях і департаментах Москви, пише „бумажки” і розсилає їх по своїх агенціях — від Кенігсберга до Владивостоку, від Петсамо до Чорного моря. Керує, плянує, призначає колоніальних урядовців аж до предсовхоза десь на Закарпатті включно — і, як велетенський спрут, висисає всі соки націй, людей, племен, культур і цивілізацій. Затроює брудом і смородом своїх чорнильно-поліційних душ — душі обезвладнених живих національних організмів. Цей велетенський, розрослий до апокаліптичних розмірів, галапас, пажерливий і немилосердний, безобличний, як машина, це ж він і є той „російський наррод”, що перед світом демонструє — моїсеєвими ансамблями — єдність, неподільність ба й „єдінокровность” „нашей многонациональной родини” — „великово соціалістическаво государства”...

**

Яка ж то величезна література вже існує про т. зв. велику російську літературу! З кінцем першої світової війни, зразу несміливо, а далі все певніше (і все нахабніше) почався тріумфальний марш тієї літератури на теренах, де вона перед тим — за парою винятків (як Турґєнєв) — була майже незнама.

Воно й не дивно. Кожна нормальна середньоєвропейська людина, познайомившись з чоловічими представниками її, могла б щиро повторити те, що якимось давно сказав Р. Кіплінґ: „можливо, що Достоевський геніяльний письменник, але в атмосфері його героїв я не можу пробути більше, як п'ять мінут”.

Скільки то всяких псевдокритичних поем написано про Льва Толстого, але, коли пересічно нормальна людина прочитає епізод з роману цього „велетня” й „реформатора християнства”, як то героїня, молода, гарна й здорова молодиця, цілує — в релігійнім натхненні — сифілітика-волоцюгу з діркою замість носа, — така пересічно нормальна людина аджеж автоматично відштовхнеться від цього видовища з огидою й жахом. І таку людину привабити до творів Льва Толстого було б вже не легко. Так було.

Але... Але для чого ж тепер існують численні моїсеєві ансамблі, як не для приваблю-

вання, реклами й залучуванням?! Пішла аргументація (Е. Пое, Ф. Гойя), почалися „школи” (численні Кафки), псевдофілософічні заглиблювання, мільйонові переклади, ерихонська радіо-пропаганда. І в результаті насьогодня маємо легенду, а властиво дві: Комунізму (зручний псевдонім держави ССРСР) і Великої Літератури отже й Культури (псевдоніми, за кількома винятками, властиво, отієї... дірки замість носа).

Та ми не заздрісні. Існує та легенда, хочуть її — хай собі існує й пишається. Хай живе й буває „великая русская література” в РСФСР. Хай собі навіть Еренбурґи й Пастернаки (черговий геній, диви ритуальний танець навколо ще досі в оригіналі неопублікованого роману „Доктор Жіваґо”), їдять кав'яр, п'ють водку й вдихають свіже повітря у власних віллях під Москвою. Та біда в тім, що ця „великая руская” — наказами уряду ССРСР — проголошена „ведущей” для всіх народів „многонациональной” советської імперії. Це проголошення є безапеляційне і підперте цілою потугою внутрішньої поліційної армії, себто МГБ. Отже, спробуй не повірити, що „великая” не є „первая в міре”! Спробуй писнути, що Руставеллі чи Шевченко (а незабаром і Міцкєвіч) — не „вчилися” у Пушкіна, Горького й Маяковського! Спробуй не славословити денно й нічно всяких Белінських і Чернишевських, всяких Федіних і Сімонових! Словом, спробуй не поцілувати — святобливо й прилюдно — оту саме дірку від проваленого носа!

Ми, мовляв, знаємо, що ти, Рильський, є одним з найбільших майстрів вірша цілої Європи, ми знаємо, що ти, Бажане, є потенційно одним з двох-трьох найбільших поетів сучасності, ми знаємо навіть, що в глибині душі ви обидва зневажаєте всяких маяковських і горьких і брідитеся ними, але з тим більшою насолодою ми наказуємо вам: цілуй дірку від носа! І з ще більшою насолодою ми спостерігатимемо, як ви ту дірку, скрегочучи зубами й ридаючи душевно, — все ж таки — поцілуєте... як колись, ще в громах Війни за Державність, самозгубно поцілував її бідний Тичина, тоді ще несвідомо-безвладний медіом воскреслої Нації.

Ми, мовляв, знаємо, що були серед вас і такі, які, викручуючись і пручаючись, так-таки

Йосиф Мацкевич

ПОЛІТИКА ГОМУЛКИ

Містимо в перекладі з „Нового журналу” ч. 53 за 1958 р. другий і третій розділ статті відомого польського письменника і публіциста — Йосифа Мацкевича „Польща під Росією і під комунізмом”. В першому розділі своєї статті автор твердить, що „державність т. зв. Польської Народньої Республіки є стороною, яка протиставлена не советській державі, а своєму польському народові”. Нинішня Польща не обороняє інтересів свого народу, а накидає йому інтереси советської імперії. Польща не включена, як 17-та республіка до складу СРСР тільки з погляду завдань світової імперської політики. Конституційний суверенітет Польщі є фікцією, вигідною для советської імперії в її планах, а зовнішня „незалежність” Польщі, говорить автор, „не визначає, що Польща користується більшою свободою кількісно, як, напр., Українська ССР”.

Редакція

II.

Що ж змінилося з приходом до влади Хрущова у Москві і особливо Гомулки у Варшаві?

Але насамперед, хто такий Гомулка? Народжений у 1905 р. в місті Кросно, у південній Польщі, він почав свою політичну кар'єру як советський агент у підпільній комуністичній організації. Боротьба провадилася проти вільної і незалежної Польщі. Владислав Гомулка, під псевдом „Дуняк”, вів комуністичну пропаганду серед членів професійної спілки хемічно-нафтової промисловости. Подробиці біографії Гомулки скупі. Те, що було опубліковано останнім часом, протирічive і тенденційне, як це часто буває з біографіями видатних представ-
 ~~~~~  
 не поцілували дірки. Але подивіться, як скінчили вони: великий інтелектуаліст — Зеров, велетень театру — Курбас, потенціальный Шекспір ХХ ст. — Микола Куліш, геніяльний Довженко, єдиний в своїм роді майстер Яновський. Ще добре, як де-кого задушила полярна ніч одразу ж, а от два останні конали живими і навіть „вільними”!

О, ми це вміємо робити: за нами довгі віки досвіду й практики. За нами традиції Питошного Пріказу, „Шафірового Двору”, Третьяго Отделенія, Охранки . . . За нами Скуратов і Шафір(ов), Шешковський і Аракчев, Дубасов і Дзержінський, Єжов і Ягода, Берія й Серов. „На нас академікі працюють” — так, на підпитку, проговорився був один бувший чекіст . . .

ників комунізму. Справді було так: Гомулку заарештувала польська поліція в Лодзі в 1932 р. і присудила на 7 років ув'язнення. Але вже через рік, за умовою між польським і советським урядами про обмін в'язнями, його, як советського агента, на вимогу советського уряду звільнено і вислано в 1933 р. за межі Польщі — до Москви. Там Гомулку прийняли на спеціальні партійні курси підривної роботи. Скінчивши їх, по трьох роках, він, знову нелегальним способом, дістався до Польщі. Після того, як польська влада вдруге заарештувала його в 1936 р., він вийшов знову на волю в 1939 р., звільнений гітлерівцями після їх наступу на Польщу, очевидно згідно з тодішньою умовою між гітлерівською Німеччиною і Советським Союзом. Опинившись знову у розпорядженні советської влади по той бік т. н. лінії Ріббентроп-Молотова, Гомулка залишився на території окупованої большевиками Польщі до початку німецько-советської війни в червні 1941 р. Потім, згідно з інструкцією, що вимагала від комуністичних партій усіх країн змінити тактику щодо Німеччини, Гомулка очолив підпільну ячейку спочатку в Р'яшові, а потім його перекинули до Варшави, де він розпочав утворення нового центру комуністичної партії Польщі. Згідно з тодішньою тактикою Москви партія дістала замасковану назву „Польської Робочої Партії” (ППР). В 1943 р. Гомулку призначено першим секретарем ЦК ППР і він дістав псевдо „Веслав”. Того ж року прибув до Варшави Берут, який мав спеціальні повноважства Москви. „Веслав” став першим його заступником, але фактично керує партією і всім комуністичним підпіллям. Через деякий час між ним і Берутом починаються особисті тертя. Не зважаючи на це Гомулка і після 1945 р., поруч Берута, Бермана і Мінца, вважається одним із найвпливовіших членів партії і нового комуністичного уряду Польщі. Треба додати, що Владислав Гомулка був ще під час німецької окупації фактичним основником у Варшаві т. зв. „Крайової Національної Ради” (Крайова Рада Народова — „KRN”), яка стала головним центром боротьби проти польського уряду на

еміграції і підлеглих йому військових сил у підпіллі країни.

З вищезазначеного виходить, що Гомулка радше типовий представник агентурно-советського, партійно-комуністичного апарату, ніж національно-політичного робітничого руху.

В 1948 р. Гомулку обвинувачено в „правому ухилі”, а нарешті в „тітоїзмі” і виключено з партії. В 1951 р. його заарештовано. Трудно сказати, до якої міри спричинилися до цього рішення особисті тертя Гомулки з Берутом, що почалися ще за часів підпілля, а до якої — істотні розходження у їхніх поглядах на тактику. Либонь треба визнати, що Гомулка виявив себе послідовнішим комуністом, ніж Берут. Іншими словами, Гомулка хотів перевести советизацію Польщі „краще”, послідовніше, тоді як Берут робив це „гірше”, механічно, лише сліпо додержуючи інструкцій з Москви, не вдаючися ні в особливості країни, ні в труднощі, що випливали з даного положення. Не зважаючи на розрив між суперниками, Гомулка дістав по суті мізерні обвинувачення: 1) сповільнення темпу колективізації; 2) неправильний підхід до німецького питання. („Nowe Drogi”, Варшава, жовтень 1950 р.). Гомулка скорившись партії, кається в 1949 р. у своїх помилках. Сталося одначе це в період розпаду конфлікту між „сталінізмом” і „тітоїзмом”. В усіх країнах советського блоку потрібно „офірних козлів” для обвинувачення у „тітоїзмі”. І таким „козлом” у Польщі стає, завдяки Берутові, Гомулка.

Чи був Гомулка справді „тітоїстом”? Мабуть не більшим, ніж сьогодні Хрущов. В кожному разі доказів на це обвинувачення було так мало і вони виявилися такими розпливчастими, що попри вельми успішні методи слідства, яких застосовують комуністичні органи державної безпеки, справа не дійшла не тільки до засуду, але навіть до процесу. Після смерті Сталіна, з приходом до влади Хрущова на початку 1955 р., Гомулку звільнено з тюрми за станом здоров'я.

Ні „тітоїзм”, ні тим більше „гомулкізм” не виникли, так би сказати, самі від себе. Вони започатковані з репліки Леніна в дискусії з Розою Люксембург і П'ятаковим в 1916 р. Запечуючи Розі Люксембург, Ленін сказав пам'ятні слова про „різні шляхи до соціалізму”

і „одноманітну пересіч” тих, хто хотів би все зробити лише на один зразок. Але між Тіто і Гомулкою є й істотна різниця. Тітом кермують, головню, міркування державного порядку і особиста амбіція. Гомулка ж виходить насамперед з міркувань партійно-ідеологічного характеру. Він насамперед комуніст. Державні і національні питання для нього лише питання тактики. Головним питанням для нього лишається вибір і застосування такої тактики, яка найуспішніше приведе до повної перемоги комунізму. Проблема успішності тактики для нього першочергова проблема. Їй належить підкорити навіть престиж партії. Шлях „пересічної одноманітності” безуспішний. Це зайвий раз довели заходи Сталіна-Берута в Польщі. Їх потрібно змінити, знайти „власний шлях до соціалізму”, більше відповідний до умов країни. Гомулка пам'ятає і інший вислів Леніна на VIII з'їзді партії 19 березня 1919 р.: „Один з польських комуністів” — сказав Ленін, „коли я звернувся до нього зі словами: „Ви зробите це інакше”, відповів: „Ні, ми зробимо те саме, що й ви, але зробимо краще за вас!” (Lenin, „Works” (1950), v. 29, p. 154).

Вже в 1955 р. вирисовується деяка рівнобіжність між стремліннями Хрущова і Гомулки. У московському „Коммунисте” появляється ленінська фраза про „різні шляхи до соціалізму”, потім стаття Дубіної на цю ж тему (К. Дубіна: „Ленинская теория социалистической революции”, „Коммунист”, ч. 15, Москва, 1955 р., стор. 72-85), а також стаття у „Правді” з 12 жовтня 1955 р. Але про погодженість ще мови нема. Навпаки, Хрущов, як здається, ставиться до Гомулки дещо підозріло. У Варшаві по-старому сидить Берут.

14 лютого 1956 р. відкривається XX з'їзд у Москві; промова Хрущова. А 12 березня 1956 р. несподівана смерть Берута в Москві співпадає з новою „антисталінською” лінією партії в Польщі. 20 березня відбувається засідання ЦК польської комуністичної партії. До Варшави приїздить Хрущов і призначає Охаба наступником Берута. За тим, як все це здійснюється, можна судити, що не сталося жадної зміни у цілковитій залежності Польщі від єдиної партійної верхівки. Про переговори в напрямі зовнішньої політики і надалі не може бути й мови. Одначе, не можна забувати, що

оскільки йдеться по суті не про Польщу, а про т. зв. „Народню Польщу”. залежність ця зовсім не примусова, а навпаки — бажана, бо з моменту розриву цієї підкореності Москві польську комуністичну партію нарід зім'яв би, а її уряд було б знищено і „Народня Польща” перестала б існувати, перетворившись на Польщу... некомуністичну. Таким чином виходить щось таке, що нагадує зачароване коло: переконаний польський комуніст, якщо він прагне більшої самостійності своєї партії, тобто більшої незалежності від Москви, повинен не менше, а навпаки ще більше прагнути найповнішого злиття народу з партією, тобто до комунізації своєї країни не за формою, а за змістом, щоб бути в стані самостійно здушити внутрішню „контрреволюцію”. Саме до цього й стремить Гомулка.

Після XX з'їзду відбуваються відомі ускладнення в середині комуністичних партій усіх країн. 27 червня 1956 р. спалахує в Познані антикомуністичне повстання. Його жорстоко здушують, але загальний неспокій охоплює всю Польщу. Прем'єр-міністр Циранкевіч погрожує суворими заходами, але по всьому видно, що комуністичний уряд у Варшаві розгублений і затривожений. Тоді вперше після звільнення із в'язниці на арену виступає Гомулка. Щоб відвернути катастрофу, яка загрожує партії, він перш за все радить припинити репресії; переунапрямити події в Познані з антикомуністичних в „антисталінські”; не протиставити партії загальному заворушенню в народі, а навпаки, оголосити солідарність партії з загальним піднесенням; очолити події і спрямувати їх не лише безпечним, а в додаток ще й бажаним для партії річищем; піти спочатку на всілякі поступки і „демократизацію”, виставляючи це, як нову програму партії. Але що найголовніше: всю ненависть народу відвернути від партії в цілому і скерувати на „шкідників” однієї лише групи — „консерваторів”, т. зв. „натолінців”. В такий спосіб Гомулка не тільки рятував ситуацію, але міг за одним заходом звести поразки і з своїми давніми ворогами.

19 жовтня 1956 р. у Варшаві скликано VIII пленум ЦК. І тут ми бачимо один із головніших моментів, який визначив наостанку усі нинішні взаємини сателітської Польщі із Советським Союзом. Вперше на посаду секретаря ЦК

польської партії намічено кандидата без відома Москви. До Варшави раптом прилітають затривожені таким „бунтом” члени Президії ЦК КПСС Хрущов, Мікоян, Молотов і Кагановіч. Тут зайвий раз треба підкреслити, що, судячи по характеру цього „налету”, питання, як і раніше, не обговорюється в площині зовнішньодержавній. Цей внутрішньопартійний характер наради ясно виступав ще з того, що Гомулка покищо лише кандидував на керівника польської партії; його призначення залежить від вислідів спільної наради з членами Президії ЦК КПСС. Нарада ніби то відбувалася у драматичному напруженні. Докладних подробиць ми не знаємо. Відомо лише, що ішлося не про підбір теоретично правильної партійної лінії, а практичного рятунку „соціалістичних досягнень”, рятунку комуністичного ладу в Польщі, загроженого всенароднім повстанням. Чи переконав Гомулка Хрущова у правильності передбачуваної тактики, як єдиного виходу з положення? Либонь так. Якби було навпаки, то VIII пленум у Варшаві очевидно скеровано було іншим напрямком. Призначення Гомулки на посаду першого секретаря комуністичної партії Польщі відбулося 21 жовтня 1956 р. Хрущов затаїв свої підозріння, сподіваючись від Гомулки підтвердження обіцянок ділом. І Гомулка виправдав покладені на нього сподівання.

### III.

Гомулка рятував комуністичний світ від „мадярського” повстання в Польщі. Це вважають його заслугою також і багато діячів з некомуністичного світу. Зокрема, більша частина польської громадської opinii позитивно оцінює те, що відвернено криваву, подібно до мадярської, катастрофи. Ця стаття не піддає обговоренню таку оцінку. — Неможна однак забувати, що якщо мадярське повстання і було у кінцевому висліді великим ударом по мадярському народові, то разом з тим, своїм гльобально-політичним значенням воно було незрівняно більшим, величезним ударом по комунізмові взагалі і по Советському Союзові зокрема. Яких форм набрало б польське повстання, питома вага якого без сумніву була б поважніша, а до того одночасно з мадярським — вгадати важко. Може б усе скінчилося таким самим кривавим побоевищем, як у Будапешті, а може бути, що

вислід був би іншим. А тим більше, якщо взяти до уваги, що комуністична партія в Польщі саме переживала внутрішню кризу, а також врахувати той відгомін, що його викликало мадярське повстання в самому ССРСР, переважно серед молоді. В кожному разі треба думати, що можливість польського повстання спричинила в Кремлі найтривожніше занепокоєння.

Гомулка врятував ситуацію. Як видно з його психічного наставлення багатолітнього совєтського агента, загартованого у боротьбі з „панською” Польщею, з його виїняркової послідовності і всієї його політичної „зовнішності”, а головне, зваживши на його теперішній відхід від „ліберальничання” у бік чистих форм комунізму — зробив він це не для блага Польщі і польського народу, а для блага партії і всього комуністичного табору.

Очолена партії Гомулкою у жовтні 1956 р. було проголошено у Варшаві як „польський жовтень”. Очевидно, не без підстави: Гомулка в польському масштабі був тактиком мало не на висоті Леніна. Гомулка витворив щось на зразок „національного НЕП’у” і, попередивши антисовєтське заворушення, ототожнив себе з бажаннями народу, переконуючи його ніби партія, разом з народом, зачуває „небезпеку, що погрожує з боку Москви” і вказуючи одночасно способи як уникнути цієї небезпеки.

Кульмінаційним пунктом гомулківської тактики треба вважати, мабуть, створення ним журналу „Попросту”. що про нього потім стало широко відомо у всьому світі. Думку, ніби орган польської студентської комуністичної молоді „Попросту” був спонтанним спалахом незалежної групи, спростовують ті умови, які визначає комуністична дійсність. При комуністичній системі неможливо дістати ні паперу, ні друкарні, ні складачів, ні відповідного приміщення для редакції, ані навіть друкарської фарби чи можливості продажу газет — без дозволу урядових чинників, не кажучи вже про дозвіл на редагування і видання газети. Все згадане вище: папір, друкарня, робітники і т. д. є не тільки „під контролею” урядового апарату, як це часто говориться, а безпосередньо йому підлягає, належить фактично партії і державі. Ніхто нічого „незалежно” видавати не може. Гомулка дав згаданій групі комуністичної молоді виключне, майже необмежене

„право на опозицію”. Зроблено це було з кількох міркувань. Поперше, для створення „громозвуду” для невдоволення, яке назріло в народі; подруге, для відтягнення мас від „буржуазно-контр-революційної” критики, лишаючи можливість критики в руках комуністів; третє, для витворення враження про необмежену свободу друку в країні „польського жовтня”.

Це зовсім не значило, що співробітники „Попросту” стали ніби агентами-провокаторами на службі у урядовій партії. Радше навпаки: діставши змогу вільно висловлювати накопичене невдоволення, вони переступили межу комуністичного світогляду, що стискувала все і всіх. Комунізм і свобода думки — несполучні. Як і навпаки думка з того часу, як вона стає дійсно вільною, перестає бути комуністичною. Але Гомулка, очевидно, не тільки передбачив такий вислід, але навіть вітав як цілком корисний на тому етапі тактичного розвитку. Дальші події вповні виправдали надії, що їх покладалося на „Попросту”. „Свобода слова і друку в Польщі” зробила величезне враження в усьому світі і в значній мірі сприяли тій переміні настрою, як у громадській opinіi, так і в урядових колах Заходу, яка настала у відношенні до „жовтневої Польщі”. Ще більше вплинула ця тактика на позиції польської еміграції. Те, чого не могла зробити впродовж 11 років важка пропаганда Берута, „вільна преса” Гомулки зробила впродовж кількох місяців: вона багато в чому підірвала досі непримиренно-безкомпромісову позицію еміграції.

Правдою є і те, що події в Польщі, а головню позиція „Попросту”, відбилися в той же час небажаним для партії відгомонам в ССРСР. Совєтська преса змушена була кілька разів таврувати „безвідповідальні вчинки частини польської преси”. Але з одного боку заслуга Гомулки перед партією щодо відвернення „мадярських подій” у Польщі стала цілком безсумнівною, а з другого — тактику його було безперечно узгіднено з Хрущовим. Можна було заздалегідь передбачити, що після певного терміну журнал „Попросту” буде закрито. Форма цього закриття, особливо покликання „робочої міліції” з фабрик, щоб розігнати студентські демонстрації у Варшаві, показала не тільки справжнє лице Гомулки, але й підтвердила,

М. Сердюк

## ІНШОЇ РОЗВ'ЯЗКИ НЕМАЄ

Коли аналізуємо сьогоднішню ситуацію в світі, то не можемо заперечити керівникам світової політики демократичного бльоку розуміння неминучого трагізму, яким може незабаром скінчитися їхня політика послідовної капітуляції перед московською експансією. Початок фатальної політики Заходу лежить ще перед англо-американською інвазією в Європі під час другої світової війни, коли на домагання Сталіна був відкинутий англійський проєкт висадки альпійського десанту на Балканах, щоб стримати експансію СРСР на захід і залишити імперію в її старих кордонах.

З зруйнованою власною індустрією 1943 року, знесилена, обдерта та напівголодна червона армія, що існувала з ласки американської зброї, американських харчів та одягу, не уявляла з себе найменшої мілітарної загрози, з якою слід було б числитися. Однак десанту

---

що Гомулка дає підпис під виконанням обіцянок, що їх він дав Хрущову.

З того часу почалося поступове, але наявне повернення Варшави до тих незахитаних засад партійної лінії, які в'яжуть увесь советсько-комуністичний блок в одну цілість.

Про якусь більшу незалежність сателітської Польщі не може бути й мови. Підлеглість диктатурі партійного центру в Москві абсолютна. Єдина зміна порівняно з попереднім періодом полягає в тому, що Гомулка дістав ширші повноваження у застосуванні тактичних заходів в середині країни. Але цю свободу зумовлено не послабленням підлеглості, а є радше додатковим чинником, що говорить про зв'язок встановлений між Хрущовим і Гомулкою.

Не можна забувати, що Ленін, говорячи слова про „різні шляхи до соціалізму”, мав на увазі лише одну ціль. Хоч він і говорив про „різні шляхи”, але не говорив про „різні соціалізми”. А що Ленін розумів під поняттям „соціалізм” — загально відомо. Тут жадних сумнівів бути не може. Для нього „соціалізм” це світове панування комунізму. І те саме розуміють під цим словом і Хрущов, і Гомулка, незалежно від того, чи йдуть вони до тієї єдиної цілі тотожними чи тактично-різними шляхами.

на Балканах чомусь не висадили, а після німецької капітуляції Советській імперії подаровано частину Німеччини. А декілька місяців пізніше великопростірні політики, щоб не гнівити Москви, відступили в її обійми половину Кореї та поважну частину японських островів з їх водами.

А можливість повалення московської імперії в 1945 році ціною невеликих зусиль була такою очевидною і такою потрібною для добра всього людства. Її не могли не бачити політики, коли звичайні англійські вояки ретельно збирали та магазинували німецьку зброю зараз же після німецької капітуляції з вірою, що вона придасться для ліквідації московського червоного панування. Проте, наперекір здоровому глуздові, потураючи московській експансії, західні політичні провідники віддали вільну Чехо-Словаччину з визнанням де-юре цього ганебного акту, як законного, що супроводився, як звичайно, за відомими методами майстрів з Луб'янки, масовими мордами та вбивствами, починаючи від звичайних трудівників і кінчаючи міністрами та самим президентом держави — Бенешом.

У спогадах колишнього прем'єра Великобританії Черчіля яскраво показано, як великопростірні землеміри ділили Югославію та інші малі країни, не питаючи їхньої згоди. Черчіль згадує свою цинічну розмову з Сталіном, яка відбувалася в Москві 9 жовтня 1944 року:

„Створилася ділова атмосфера, і я заявив: „давайте, урегулюємо наші справи на Балканах. Ваші армії перебувають у Румунії та Болгарії. У нас є там інтереси, місії та агенти. Не будемо сваритися за дрібниці. Що ж до Англії та Росії, чи згодні ви на те, щоб посідати переважаюче становище на 90% в Румунії, зате, щоб ми посідали переважаюче становище на 90% у Греції та наполовину в Югославії?” Доки це перекладалося, я взяв пів аркуша паперу й написав: Румунія: Росія 90%, інші — 10%; Греція: Великобританія 90%, Росія — 10%; Югославія: 50—50%; Мадящина: 50—50%; Болгарія: Росія 75%, інші — 25%. Я передав цей аркуш Сталінові, який вже вислухав переклад. Настала павза. Потім він взяв синього олівця та, поставивши на аркуші велику птичку, вернув його мені”. (Winston S. Churchill, — “The Second World War”, vol. VI, London, 1954).

Але, як і слід було сподіватися, Тіто — здібний учень свого учителя Сталіна, підтримува-

ний ним, не дотримав угоди. Черчилль нічого мудрішого не міг придумати, як поскаржитися на Тіта Сталінові:

„В жовтні у Кремлі всі ми виходили з того, що югославські справи мусять вирішуватися на основі 50% російського та 50% англійського впливу. Тепер фактично ця пропорція швидше нагадує 90:10, і навіть відносно цих жалюгідних 10% маршал Тіто піддає нас досить сильному тискові”. („The Second World War”, vol. VI, London, 1954).

На скільки тепер Англія зберегла там впливів, гадати не будемо. Проторгували.

Вірна традиційній політиці недодержувати свого слова, Англія вела подвійну гру зі своїм офіційним спільником — Югославським еміграційним урядом та його уповноваженим представником антинімецького збройного спротиву генералом Михайловичем. Користуючись великим довір'ям та широкою популярністю серед свого народу, генерал Михайлович створив сильну армію четників, яка дошкульно була німецьких окупантів. Комуністичні партизани Тіта, підтримувані Москвою, якісно були озброєні гірше за четників. І тут Англія приходить на допомогу Тітові. 4 липня 1943 року англійський посол у Москві повідомив Наркоміндел:

„Мій Уряд вирішив переглянути свою попередню політику та на майбутнє підтримуватиме елементи спротиву в Югославії незалежно від їхнього політичного забарвлення” („Архів зовнішньої політики СРСР”).

А півроку пізніше, 8 січня 1944 року, Черчилль написав листа до Тіта:

„Бритійський Уряд не даватиме далі будь-якої допомоги Михайловичові, а буде давати допомогу виключно Вам”. („Переписка” т. I).

Залишена на призволяще своїм союзником, без жадної зовнішньої допомоги, славна армія четників не склала зброї і три роки мужньо боролася за права свого народу, потоптані комуністичними узурпаторами з англійською зброєю в руках.

Так закінчилася одна із багатьох визвольних сторінок зовнішньої політики Британії відносно Югославії.

А нині, байдуже, що тітовський представник в Об'єднаних Націях ще ні разу не голосував по боці Заходу при вирішенні принципово-важливих питань; дарма, що він постійно підтримує співзвучну йому політику Москви — всеодно двері палацу англійської королеви для нього відчинені, а гроші з Заходу наповнюють Югославську скарбницю, щоб міцніший був удар Тіта по нерозважному Заходові,

Слідом за Югославією віддають під опіку Москви шістьсот мільйонів китайського народу, несправедливо кидаючи тінь на свого спільника — найпопулярнішого національного героя Чан Кай-Шека, вірного послідовника поступово-конструктивних ідей Гоміндану. І все робилося лише з метою виправдати свій не виправданий вчинок. В 1950 році СРСР ще не залікував ран, спричинених війною: індустрія лишилася позаду довоєнного (1941 року) рівня; на теренах давнього й недавнього поневолення московської окупації не втихала національна боротьба народів проти імперії, а в Україні воювала УПА. Тоді Москва не сміла й думати про збройний зовнішній напад, не упорядкувавши своїх внутрішніх справ, які загрожували цілості імперії.

А після всіх цих поступок, упевнившись, що російському цареві все дозволено, Москва створила вогнище війни в Кореї, яке було з усією силою нею розпропаговане як „агресія капіталістів” проти „миролюбних будівників соціалізму”. Поразка комуністичного бльоку в Кореї привела б до поважного захитання престижу Москви у світі, зокрема серед комуністичних партій Заходу: окрилила б антимосковські рухи серед поневолених нею народів та привела б до гострих національних конфліктів, в яких імперія не утрималась би.

Проте, плян генерала МекАртура, що гарантував перемогу над цілим півостровом, був рішуче відкинений Труманом, а автора його, великого американського патріота, усунено з армії під гучні фанфари та прилюдне галасування, що аж ніяк не заглушило голосу сумління чесних політиків.

Перевага американської зброї та техніки лишилися невикористаними в корейській війні. Живе тіло народу по-старому зосталося перерізанним 38 паралелею проти його волі та його сподівань. Нагода звільнення решти корейців від червоного рабства навмисне прогаяна. А надії людства на західні потуги, як захисників національної волі, поступово, але швидко згасали.

Вони, ці надії, цілком згасли під час мадьярської кривавої трагедії. Героїчне повстання мадьярського народу не дістало потрібного зрозуміння Заходу та з холодною байдужістю було

залишене на призволяще московського варварства.

„Як довго американці їздять автами та мають повні холодильники харчів, вони не турбуються тим, хто править країною. Їх не болять страждання уярмлених комуністами народів, ані вони не чують голосу мільйонів, запроторених у концентраційні табори”, сказав О’Діл, влучно висловивши думку більшості про політику „мирного співжиття”, що торує шлях московській експансії.

Ігноруючи могутній голос правди сучасної політичної еміграції з уярмлених Москвою народів, Захід робить ставку на фальшиву й небезпечну карту капітулянтства, негуючи єдино-реальними силами національно-визвольних рухів, як можливо-надійними спільниками у боротьбі з московською загладою. Тим все більше втрачає свої позиції у світі та буде ще більше їх втрачати, коли не визнає й не підтримає могутньої вибухової сили цих рухів, незалежно від того, в якій частині земної кулі вони діють. Редактор поважного Південно-Американського часопису „Ля Реліґіон” д-р Мануель Г. Олагарай в своїй солідній праці так оцінив визвольний націоналістичний рух:

„Сили Українського Визвольного Руху могутніші за атомову бомбу”. (La Religion, 30, 12, 1956).

Ще рік тому, державний муж Індії, учень і наступник Ганді, Неру перестерігав Західніх політиків пророчими словами:

„Ніяка сила на землі не спроможна задушити дійсний рух націоналізму!” (El Nacional, 28. 6. 57).

Тоді була можливість для Заходу через підтримку арабського націоналізму не допустити в арабські простори московської „опіки”. Час прогаяно, — його не повернеш!

Тепер слухна, але запізнена заява Айзенгавера „що він від усього серця підтримує арабський націоналізм”, мало що змінює на Середньому Сході на користь Заходу. Стара історія з Неру повторилась на Середньому Сході. Нассер, не комуніст, і далекий від прихильности до нього, але майстри великопростірної політики Заходу, своєю поставою до арабського націоналізму штовхнули його в обійми, ворожій всяким націоналізмам, Москви.

Якби сучасні політики від демократії з послідовною упертістю не продовжували фатальної політики Антанти, під тиском уславлених „фахівців” на зразок Кенана, — а визнали бодай по закінченні другої світової війни національно-визвольні рухи, до яких серед усіх

народів ростуть симпатії з зворотною пропорційністю до прапороносців „коекзистентської” капітуляції, — тоді деяких представників держав приймали б чужі народи не каміннями, а квітами.

Було б помилково відносити ці демонстрації виключно на рахунок комуністів. Хоч не сміємо заперечувати очевидного факту участі їх в тих ворожих актах. Шість років тому вплив комуністів у Венесуелі був значно сильніший, коли ним керував чисельний склад московської амбасади, тоді ще не вигнаної з країни, — однак офіційного репрезентанта ЗДА доктора Айзенгавера венесуельці приймали без найменших ексцесів. Так само добре себе почував у Венесуелі державний секретар Доллес на Пан-Американській Конференції, який після нарад безпечно катався по Караїбському морі на звичайнісінькому відкритому човні перед очима тубільного натовпу.

Ми навмисне взяли Венесуелю з найкращим добробутом поміж усіма латинськими державами світу. Там ще й понині не існує безробіття, як державної проблеми. Також не можемо погодитися з твердженням, що причиною недружніх виступів було невдоволення урядованням колишнього президента Перес Хіменеса. З повною відповідальністю заявляємо: історія Венесуели ніколи не знала такого економічного й культурного піднесення, як за часів Перес Хіменеса. Тільки для наївних „ліпиться” йому тавро диктатора! Навіть комуністи не мають права так називати, бо їх не переслідували доки не творили терористичних актів. Венесуеля не мала причин до невдоволення політикою ЗДА щодо неї самої, але розуміючи генеральну лінію капітулянтства, побоювалася стати жертвою такої політики Заходу — загубити свою державну суверенність, — а тому протестувала проти політичної байдужости тих, які мали б першими протиставитися агресивному московському імперіалізму.

Як бачимо, причина лежить зовсім не в тому, про що нам писала преса, демократично промовчуючи правду.

Невдоволення зовнішньою політикою демократичних потуг з їх постійним негуванням здорових національних прагнень інших народів є дійсною й головною причиною того, що ці народи здержливо ставляться до них. Волода-

рі світу ніяк не хочуть усвідомити реальності сучасної доби, яка несе неминучий розвал всіх імперій. Чим більше імперіяльне гноблення, тим могутніші національні вибухові сили розвалу імперій. З територіяльним поширенням московської імперії разом з її найбрутальнішими формами колоніяльного уярмлення, ростуть та ширяться потужні націоналістичні сили, що за першого слушного моменту розв'язать її. Які б не були спроби гальванізації приречених імперій, вони лишаться марними для самих імперій, і для їх гальванізаторів. Не існує такої сили у світі, яка б повернула біг колеса історії в протилежний бік.

Ми є живими свідками збирання плодів, породжених деревом капітулянтської коєкзистенції на нездоровому підґрунті недооцінювання природних прав національних рухів. Цей дозрілий плід — „плян теоретичної капітуляції” перед ворогом не був би такий отруйний, коли б не визрівав у великій країні, на яку ще недавно покладали великі надії — оборонця людської волі, а значить — національної свободи. Не суттєво, що плян, буцімто, уневажнено, але знаменним є те, що він розроблявся не у приватній чи другорядній державній установі, а у міністерстві оборони. За всіх умов найбільшої демократичності форм праці міністерства, важко припустити, щоб цей злочасний і разом з тим зловіщий „теоретичний плян капітуляції” розробляли для вправ. Це не було чимсь відірваним від тих процесів, що відбувалися та відбуваються в країні, а є цілком логічним вислідом їх.

Сьогодні перед рушіями великої політики вільного світу ще гостріше, ще настирливіше стоїть альтернатива: капітулювати чи негайно взяти новий курс політики в гармонійному поєднанні інтересів свого народу з національними інтересами всіх малих та великих, уярмлених чи вільних націй, назавжди відмовившись від згубної підтримки імперіалістичних претенсій та їхніх претендентів.

Іншої розв'язки не існує.

---

**ШАНОВНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ! ХТО НЕ ВНІС ДОСІ**

**ПЕРЕДПЛАТИ ЗА ЖУРНАЛ — ЗРОБІТЬ ЦЕ,**

**ЩОБ НЕ БУТИ НА ЛІСТІ НЕПЛАТНИКІВ.**

Борис Гомзин

## СПОМИНИ<sup>1)</sup>

(Уривок)

Автор у товаристві прапорщика запасу Гр. Симанцева (Слобожанщина, с. Смоляtkова) й рядовика 9 гусарського Київського полку, Короля (Чернігівщина) добивається після зайняття посаду Балаклеї комуністами через збільшений Донбас до Києва.

Нарешті пішов потяг з ст. Юзівка на Катеринослав і ми в ньому, далі Знаменка, Фастів, Київ. Подорож була жаклива. Переділ був такий повний (17 чоловік!), що ні вийти, ні ввійти, але й та подорож скінчилася. В Києві ми насамперед відвідали Секретаріят Військових Справ, щоб проголосити себе там та зорієнтуватись що й як. Секретарем Військових Справ був на той час Микола Порш<sup>2)</sup> (з професії адвокат). А ситуація не була весела; за всіма даними московські комуністи ось-ось почнуть наступ на Київ, і то з двох боків: з Харкова, що був уже в їхніх руках, через Полтаву і з півночі через Чернігівщину. Київський гарнізон (українізовані частини, яких 30.000 на папері) і зовнішньо виглядав досить імпозантно, але з усього було видно, що бовва його вартість була ніяка. Поза тим була ще небезпека збоку місцевих большевиків, проти якої, правда, можна було поставити Вільне Козацтво під командою його організатора, інж. Ковенка.

Стан речей ускладнювала наявність у самому Києві і в його околиці (ось як Дарниця) кількох ще не демобілізованих частин з великим відсотком москвинів і з неприхованими комуністичними або „едінонедільчеськими” настроями, зокрема різні технічні формації понтанні, телеграфні тощо — курені й сотні... Була

1) Місце дій Київ. Час — початок 1918 року. Автор — б. штабс-ротмістр 9 Гусарського Київського полку рос. армії, на той час — командир І. Українського Кінного Запасового Полку (українізований 5 Зап. Кінний Полк Рос. Армії). Постій: посад Балаклея над Донцем на Харківщині.

2) Згодом посол УНР в Німеччині. Мало хто знає, що Порш жив з вдовою морського інж.-механіка, летун Матієвич-Мацієвича, що трагічно загинув (перед І. світовою війною) під час лету; він був свідомим українцем. Вдова по ньому одержувала 1.200 рублів річно, щось би як пенсію. Щоб не втрачати пенсії, вони жили на віру. Це я знаю зі слів мого товариша (значно молодшого випуском у старшини від мене) з гусарського полку Пожідаєва, що був рідним братом згаданої вище пані М.-Мацієвич.

До речі, в часописах була вістка про якогось Пожідаєва, що його Совети висунули як особу, що мала вести пересправи з Ватиканом щодо нав'язання зносин між Советами й Ватиканом. Чи не є той Пожідаєв, а може його старший брат, що служив перед І. світовою війною у київському полку, яко однорічний охотник. В кожному разі не виключене, бо ухил Порша в комунізм, сьогодні вже відома річ.



ще в Києві величезна кількість старшинства з різних фронтів і ці старшини за інерцією жили й дихали ще „старим режимом“, а тому за Української Державности, до української справи ставилися неприхильно, якщо не вороже. Для нас стало ясным, що тут нема ясної думки, що робити, і тверезого розуму, щоб твердо рукою ту думку в чин обернути. Міністри, члени Ради, високі урядовці — все це з заклопотаним виглядом і величезними портфелями носилося автами по вулицях Києва невідомо куди й пощо.

В Секретаріаті ми несподівано зустрілися з Омельком Волохом, Миколою Чеботаровим і Родеоном Калюжним<sup>3</sup>) вони втекли з Харкова до Києва лівим берегом Дніпра через Полтаву. Ми вже мали досвід, що це значить слово „большевики“ й яка їхня тактика, тому без довгих розмов запала постанова утворити Слобожанський Кіш з охочих. Природньо — Волох став на чолі акції, Чеботарів і Сіманців перебрали на себе зв'язок з урядовими установами й дужими світу Центральної Ради, а зокрема з Симоном Петлюрою, що був поза урядом. Так би мовити безробітним (перед тим він був секретарем Військових Справ), але горів щось робити, зокрема на військовому відтинку. Коло нього були дві добрі голови: полк. генштабу О. Сливинський (за Гетьманства начальник Генштабу, вмер на еміграції в Канаді) і капітан генштабу О. Удовиченко (згодом генерал і к-р І. Стрілецької Дивізії Української Армії і тепер живе у Франції).

В готелі „Ермітаж“ відбулася нарада, де, оскільки собі пригадую, були присутні: С. Петлюра, О. Сливинський, О. Удовиченко, ст. Шинкар (тоді команд. військами м. Києва й округи), б. штабс-капітан росій-

3) Отаман Омелько Волох, б. штабс-капітан російської армії на той час командир 2. Українського пішого запасового полку (постій: м. Харків) потім к-р Слобожанського Гайдамацького Куреня (т. зв. „Червоних Гайдамаків“), а далі — к-р 3. Гайдамацького Полку Запорізької Дивізії, а — після арешту полк. Петра Болбочана — к-р Запорізького Корпусу і Злий Геній його, що багато спричинився до розвалу корпусу в районі Одеси, звідки корпус врятувався переходом до Румунії, де румуни обдерли корпус з усього його майна. Пізніше — от. С. Петлюра призначив його командиром усіх повстанчих загонів в Україні (Волох був улюбленцем Петлюри). В цій своїй ролі зробив у компанії з отаманом Дінченком і Вожком („Мати Січ“) відомий пуч проти уряду УНР і перейшов на бік московських комуністів. Якийсь час був у Харкові, далі його доля мені невідома.

М. Чеботарів прапорщик запасу (коли не помиляюся) російської армії, член української соц.-зем. партії й лідер української фракції в Харківському Советі Робочих і Солдатських депутатів. Згодом начальник контррозвідки й начальник особистої охорони от. С. Петлюри і тепер на еміграції.

Р. К а л ю ж н и й, підпоручник російської армії, к-р кулеметної команди в 2. українському пішому зап. полку, адъютант О. Волоха, як к-р 3. Гайдамацького полку, на еміграції — інженер, тепер перебуває в Англії.

ської армії М. Чеботарів, О. Волох, Гр. Сімянцев і я, був ще хтось, але не пригадую собі, хто саме.

С. Петлюра запитав Шинкаря про численність і боєздатність залоги м. Києва; виявилось, що боєздатних частин нема, бо ніхто воювати не хоче, найбільше, на що можна числити, це „неутралітет“ українізованих частин. Тоді Петлюра подав до відома присутніх, що на його проєкт утворення Слобожанського Коша з охочих, Військовий Секретар (М. Порш) поклав резолюцію, що дозволяє зформувати тільки курінь. В бігу розмови С. Петлюра звернувся (очевидно, він був поінформований про мене й мою попередню службу) до мене з запитом: „Чим хочете командувати, товаришу?“ На що я відповів, що нічим. Тоді він сказав щось про саботаж, на що я сказав йому: „Командувати я не можу, бо звик, що підлеглі виконують накази, а тепер треба їх умовляти і прохати. Я не відмовляюся воювати проти большевиків, однак, як звичайний рядовик“. Під час нашої наради прибігала з іншого покою дівчинка років на 10 і приносила цигарки (до речі, С. Петлюра курив без перерви), це була його донечка, Леся. Це було вперше, як я зустрівся з С. Петлюрою. І хоч його „військове“ минуле (урядовець Союзу Земств і Міст), як і нерішуча постава Військового Секретаріату під його проводом до подій на Слобожанщині, зокрема до полку в Балаклі, мені імпонувати не могли, а все ж його праця в минулому для Української Справи, а головне те, що він був єдиним, з пацифістично й здебільша неприхильно до війська наставленої соціалістично-демократичної провідної верстви того часу, який зрозумів усю вагу війська<sup>4</sup>) й мав відвагу йти проти течії, здобули тоді мою симпатію. Його партійні товариші — М. Порш, В. Винниченко, Мазуренко й інші були проти нього, не говорячи вже про есерів, де тоді тон задавав неофіт, дарма, що вже дуже літній „дід“ М. Грушевський.

Ось так почали ми, себто Волох, Сіманців<sup>5</sup>), Король і я формувати Слобожанський курінь, що його згодом почали називати „Курінь Червоних Гайдамаків“ (на відрізнєння від „чорних“, як називано курінь з юнаків Київської Юнацької Школи; ми мали червоні штики на шапках, юнаки — чорні). Ми зустрілись з повним адміністративним хаосом (а може частково і злого волею!), який тоді панував у Києві.

4) Цікавим і характеристичним було те, що я тоді нічого не знав про І. Український Корпус під командою ген.-лейтенанта Павла Скоропадського і в Києві я не почув ні слова про нього, хоч він був не так то й далеко, штаб корпусу містився в м-ку Біла Церква. Ось би мати в ту грізну хвилю хоч пару полків з нього в київській залозі, замість отих її зукраїнізованих „неутралістів“.

5) Син крамаря з с. Смоляникова, студент харківського університету, прапорщик запасу російської армії, душа й організатор „Просвіти“ в Балаклі, а відтак плебісциту щодо приналежності до українського народу і далі працював у контррозвідці і на еміграції, доктор економічних наук, партійно ес-сер; умер наслідком паралучу. Під кінець життя член Союзу Гетьманців-Державників.

Наївні люди з Центральної Ради вірили в магічну силу демократичних формулок. І це досить швидко помстилося. Не кажу вже про те, що ліві крила двох панівних тоді партій — українських соціал-демократів і українських соціал-революціонерів недвозначно гравітували в большевицький бік. З них незабаром постали групи „незалежників” (с-д) і „боротьбістів” (с-р), що прийняли большевизм, а з ним мусли були прийняти й росіянізм, хоч і пручалися проти цього, за що дорого заплатили, бо не хотіли відмовитися від свого українства, яке хоч би і в такій формі, було потрібно московським большевикам-імперіялістам хіба тільки як оперативно-тактичний засіб.

Гай-гай, історія довела, що це даремна намага впрягти до одного воза „коня і трепетную лань”. Після заняття комуністами Харкова там якраз же постала т. зв. „Цікука” (Центральний Іспол. Ко-т України) як „справжній” волевияв селян і робітників України й як противага до „буржуазної” Центральної Ради. На чолі того новотвору стали Шахрай (номеномен!) і Відмедь, що швидко зникли — „по міновені надобности” — в небуття за приказкою: „Мавр зробив свою справу, мавр може йти геть”.

В Києві, в тому самому напрямку, оперували згаданий вище Ссверов-Одоевський, Шумський, Неронович, Ю. Коцюбинський, Ткаченко, Мазуренко й інші, не кажучи вже про Рафеса, Золотарьова й інших жидів, членів Центральної Ради. Більш поміркована, але незначна частина Центральної Ради — соціялісти-федералісти — були типовими просвітянами, що ніяк не доросли до героїчних чинів. Енергійного й рішучого М. Міхновського витиснули з Києва на фронт проти... німців і австрійців. А взявши все докупі — члени ЦР у своїй переважній більшості були переконаними й запеклими пацифістами. Отже, вони не могли й не хотіли викликати вовка з ліса — войовничий дух. Але вони все ж могли подумати хоч про самозбереження та, мабуть, цей інстинкт у них був дуже приспаний, якщо не зник цілком. Але вовк прийшов і без заклику, але не свій, а чужий, до того ще голодний, а тому розлючений.

Мимоволі поставала низка запитів:

Чому й пощо ЦП тримала при житті оті українізовані полки, що носили шлики аж до п'ят, вешталися гурмами по мітингах і засмічували все і вся вилузаним соняшниковим насінням?

Це ж ба коштувало величезних грошей й не давало нічого взамін!

Чому не були відправлені з Києва неукраїнізовані (московські) частини „на рідину”?

Чому не звернено більшої уваги на організацію й вишкіл Вільного Козацтва? Населення ж бо радо відгукувалося на таку форму озброєння. Це показав пізніший досвід! Цю справу покладено в руки прапорщика Аполона Певного і з того вийшов пшик. Чому спартачено справу І. Українського Корпусу й зруйновано його?

До цього додати треба ще безмірні амбіції кожного з головачів самому грати першу скрипку і страх перед можливим конкурентом. М. Грушевський дійшовши до влади, зг'єдзився і вправ у дитинство. Оточений моло-

диками з партії соц.-революціонерів, він нараз забув історію України, в якій був неабиякий знавець і через неї в люди вийшов. Складалося вреження, що він мабуть почував себе непомильним „Богом-Саваофом”, тому був проти всіх, а зокрема проти С. Петлюри. Поза тим його масонство тягло його до Росії. Порш був проти Петлюри — Винниченко проти одного й другого. Злим генієм Винниченка була його жінка Розалія Лівшиц. Одинокий Петлюра склавши до куврика марксизм, відчував куди треба йти, але він не мав нічого спільного з військом, не рішений остаточно, що ліпше — отамани чи фахові старшини.

Історія І. Українського Корпусу під командою ген. П. Скоропадського відома. Центральна Рада записала його в „генерали” й тим позбавила йому й корпусові ще послужити Україні в лиху годину, бо за цією поstattю діячам ЦР ввижалася контрреволюція в формі гетьманства. І цілком даремно, бо ген. Скоропадський хотів чесно служити справі, хочби й під знаком Центральної Ради.

І яка іронія долі! Справді „від судьби не втечеш”: генерал таки став гетьманом, а Центральна Рада безсловно зникла. Але вона розхитала підвалини, на яких заходилися люди будувати гетьманство.

\*\*

Ми повісили оголошення в Генеральному Секретаріаті про формування Слобожанського Куреня і прийом охочих вступити до нього. Запис ішов добре. Насамперед треба було помешкання. Секретаріат видав кілька реквізиційних карток, але коли ми приходили на вказані адреси, виявлялося, що все занято різними установами. Не було ради, треба було самим щось розшукати. Через залізничників ми одержали право на користування порожніми клясними вагонами, що стояли на під'їзних коліях, ген за Києвом, у західньому напрямку. Вагони були, зрештою, добра річ, бо кожної хвилини можна було прийти в рух, але рівночасно постала проблема, як доставляти туди білизну, одяг, зброю, як організувати годівлю і т. подібне.

Зі зброєю, амуніцією, була безконечна тяганина: до рос. рушниць, нам давали японські набої, а по деяких складах взагалі нічого не хотіли давати, мовляв, нема, хоч тоді в Києві склади тріщали від всілякого майна. Київ же був центром постачання для Південно-Західнього фронту. Але гайдамацька тактика: револьвер під ніс, погроза ручною гранатою рознести склад, робили сильніше враження за всі накази Генерального Секретаріату. Але як доставити все це до наших вагонів? Увесь Київ був повний авт, але кожне авто мало картку, що воно є до послуг того чи іншого члена Центральної Ради, чи члена урядового апарату. І тут ми застосовували ту саму тактику. Остовпілі сидки такого авта вилізли з нього з погрозами скаржитися на нас кому слід, але авто, зрештою, їхало з нами й перевозило наші речі. Потім авто поверталася власникам. Посипалися скарги, але що то все могло для нас значити, ми бачили, що насувається щось інше, як розгляд тих скарг. З записаних понад 600 людей, після просіяння, залишилося яких 200. Були це здебільша молоді старшини, підстаршини, чи юнаки-студенти. О. Волох став на чолі куреня, Р. Калюжний

командиром кулеметної чоти. На жаль позабув я прізвища сотенних командирів (пам'ятаю, що один із них, був Шаповал: яка його доля, не знаю). Я з Королем були звичайними рядовиками, Гр. Сіманців опинився разом з М. Чеботаревим у свого роду штабі, на чолі якого став С. Петлюра з А. Удовиченком, як начальником штабу. Властиво курінь такого штабу не потребував, але його утворено в передбаченні тих можливостей, що могли заіснувати, а саме розгорнення Куреня в кіш. Провідну роллю (щодо боєвих операцій) мав у тому штабі О. Удовиченко<sup>6)</sup>, людина типу воєвника, талановита, й що важливо — не без щастя. О. Сливинський відсунувся від дальшої співпраці з С. Петлюрою, і з'явився знову на обрію по встановленні Гетьманства, в ролі Начальника Генерального Штабу.

\*\*

Події швидко розгортались з тенденцією не в нашу користь. Тому Курінь, хоч остаточно ще й не сформований, одержав наказ вирушити на Чернігівщину проти большевиків, що наступали на Київ з півночі. Моторошна це була ніч, коли з частими зупинками проїздили ми через Київ I і Київ II, що були вщерть повні ешелонів з розхристаною солдатнею, що сунулася з фронтів, південно-західного й румунського до своїх хат. З Києва чути було безнастанну рушничну стрілянину. Можна було чекати актів саботажу збоку залізничників, як рівно ж нападу збоку збольшевичених салдатів з ешелонів. Ми з полегшею зідхнули, коли залізничний міст і ст. Дарниця лишилися за нами. Назустріч нам котилися ешелони з рештками якихось частин, мабуть з новоутвореного фронту проти большевиків. Це все настрою не підносило. Зрештою ми висадилися з вагонів на ст. Вобрик і вже в пішому порядку пересунулися дещо на північ. І саме, коли ми вже готові були зустрічати большевиків, надійшов наказ повернути назад. Виявилось, що з одного боку в Києві вибухло повстання большевиків, які захопили у свої руки Арсенал (на Печерську), ст. ст. Київ I і Київ II, відрізавши таким чином Київ від Правобережжя, а з другого — большевики зайняли Полтаву (з Харкова) і загрожують, зайнявши ст. Дарницю, відрізати нам дорогу до Києва.

Все питання для нас було виграти час і хто швидше буде в Дарниці?

Ми встигли бути там перед большевиками, але дали дорога залізницею була в руках місцевих большевиків. Мости, зокрема, Ланцюговий, і підходи до них (Лавра — Поділ) були теж у руках большевиків або під їх контролею.

В Дарниці ми вилізли з ешелону: треба було пробити собі дорогу до Києва з боєм. Дніпро замерз, але лід не був повсюди міцний. Виявилось, що з нами був ще Курінь Юнацької Школи („Чорні Гайдаками”) та 2 сотні Січових Стрільців, під командою поручника (сотника) Сушка; була й гармата, але не пригадую вже, яка саме, і хто нею командував. Була ще й одна

6) Був у нього ще брат Микола, полковник, що служив у Головному Штабі, переконаний монархіст, член Гетьманського Руху; умер на сухоту на еміграції у Франції.

М. Г.

\*\*

Ніч промчить на конях,  
Де зупинка є?  
Неба синій сонях  
Рапок обкліос.

Мов ясні пожежі,  
Вже палає схід.  
Борислава вежі  
Неба синій лід.

Карпати, 1939.

бронева машина (авто), однак по вивантаженні вона в рух не прийшла. Припускалося, що це був саботаж. А шкода, бо саме за цих обставин вона була конче потрібна при штурмі мостів (гармат большевики на Київському березі не мали). Приблизно по середині Дніпра, а може ближче до його правого берега, був невеличкий острівець, над яким проходив міст (ланцюговий), там було кілька будинків. Це був передовий пункт большевиків, звідки вони тримали під обстрілом міст і берег. Спробували ми на міст, але де там, — кулемет січе, як злива. Хоч пару гармат мати б! Дивлюся: праворуч розстрільна посувається ледом в напрямі на правий берег. Це були Січові Стрільці Сушка. Нарешті наші гармати дали одну чергу по острівцю з будинками, другу... Пам'ятаю, як хорунжий Ляхович уприсюди пішов мостом вперед, а за ним і решта. Залопотів ще раз ворожий кулемет і враз стало тихо. Ми вмить були на тому острівці і большевики накивали п'ятами. Поки ще жарти були, то можна було хвалитися і революцію розводити, але запах з смаженим, то дзуськи... Кожний бажав користати з революції, але вмирати... так було з нашим принагідним ворогом з того острівця. Це були аматори-дилетанти... Інакші були ті, що з півночі саранчою сунули. Це були червоногвардійці з петербурзьких і московських фабрик, фанатичні сповідники нової віри, які немов белени понаїдалися, а зокрема — „краса й гордість революції, матроси балтійської фльоти”. По стрімких схилах київських горбів ми видерлися на гору й опинилися в Лаврі. Тут ми часово утворили нашу штаб-квартиру, звідки почали орієнтуватися, що робиться довкола нас.

Дивно було дивитися, як ченці, мов тіні, безгучно сновигали по коридорах і приміщеннях, а поруч у кожущках і брудних чоботях приходили й виходили з грюкотом гайдамаки. Щось давнього й призабутого було в цьому. Мимоволі ввижалася кремезна й пишна постать якогось полковника чи мальовничого гетьмана, якщо не стародавнього князя... Але постать соціал-демократа С. Петлюри, в солдатській шинелі і в таким самим „папасі” (шапка) до тла монастирських мурів і постатів не пасувала й не... переконувала. А новітні ченці з їхніми ієреями були ворожі до тих непроханих зайд, що ось так на гвалт порушили їх звичайний хід життя. І тільки страх перед гіршим змушував їх миритися з нелюдьми... Хіба мури були українські, але вони мовчали.

Поль Половецький

## ГОЛОДОВІ ФАНТАСМАГОРІЇ

Унадився журавель  
До бабиних конопель.  
(Народня пісня)

Не буде багато заперечень, коли скажемо, що людина, ота „*homo sapiens*”, як ушнипиться в щось, звикне до чогось, то трудно вже їй звернути з того вибраного нею способу мислення і дій. Хіба що може подіяти погроза подібно тому, як співається в пісні: „А я тому журавлю циби-ноги переб'ю”.

То ж, на нашу скромну думку, маємо найвищий час, щоб всім, кого охопила „сверблячка” писати про голод, перебити... звісно, не „циби-ноги”, а пера. Бо дійшло до таких курйозів, що культурній людині навіть страшно подумати про факт, що на нас насувається куди страшніше лихо, ніж голод — „духовий голод”. про що слушно зауважив проф. І. Вовчук в час маніфестації з приводу 25 річчя голодової облоги України Москвою.

Так, наприклад, — вже від довшого часу дебатуються в різних газетах цифра знищених голодом українців в 1933 р. Це питання в сучасну пору „недосяжне людському розуму” з цілого ряду причин, відомих кожній компетентній людині. Цей „гордів вузел” міг би бути розв'язаний частково або повністю лише після падіння московсько-большевицької системи. До того ж часу — тільки приблизна оцінка можлива, на підставі цілого ряду припущень, про які не місце тут говорити.

На протязі історії людства життєвих катастроф зазнавали багато народів. Одні з них зникали з лиця землі, другі — переборювали наслідки катастроф і лишалися далі на історичній арені, клясичним прикладом чому може бути жидівський нарід.

Український нарід не зник в результаті голодової катастрофи. Ми всі, на еміграції суцї, є живими свідками тієї катастрофи. То ж на нас лежить великий обов'язок перед Батьківщиною і перед нащадками. Багато авторів не розуміють того обов'язку. Вони пішли хибними шляхами. Замість того, щоб виявляти першопричину катастрофи, (яка дуже глибоко прихована і замаскована), вони взялися популяризувати, „просвіщати” чужинців, які, доре-

чі, мали від 1933 р. куди більші писані дані про те лихо, ніж кожний з нас те собі уявляє.

Будемо говорити конкретно. Два відомі „дослідники” катастрофи — Д. Соловій і С. Підгайний — пішли по лінії найменшого опору. Перший з них подав у своїй брошурі ряд відомих йому сіл і хуторів з поіменними списками померлих від голоду, а другий — використав безліч показів живих свідків, з долученням цілого ряду „документів” такої вартости, як от, наприклад, — „Записка голови сельради Дрищівка до уповноваженого Голопупенкового хутора”, і все те видав у двох томах, відповідно „ілюструвавши”.

Поставимо питання: чи знайдеться де в світі чужинець, в здоровому розумі, що стане читати оті „документальні дані” про нашу катастрофу?.. Той хто знає психіку людини і, зокрема, американця, з його оптимістичним наставленням до життя, дасть негативну відповідь. Навіть науковець-дослідник цього питання з обуренням відкине ті „документи”, бо вони йому абсолютно нічого не дадуть, крім почуття огиди і призирства.

Коли польська делегація, що досліджувала розкопки Катина на місці злочину, захотіла говорити з Черчілем про ту справу, він запитав їх: „Що ви хочете цим досягти?.. Ви повернете до життя тих 12 тисяч офіцерів, чи ні?.. Якщо ні — то для чого тоді говорити?..”

Наші „дослідники” катастрофи не зрозуміють глибини цієї думки, як не зрозуміли і своїх завдань та обов'язків до відшукування правди про голод.

Через це витрачений час, праця й кошти змарновані. А духовість „дослідників” виявилася, на превеликий жаль, гречкосіївсько-простацькою.

Інша справа, коли ми запитаємо: чи буде читати дослідник тисячі книжок-мемуар про голод, написані чужинцями?.. Очевидно, що так!.. Бо там немає мученицьких сентиментів, немає там „води” і немає, врешті, вищенаведених огидних „документальних даних”.

От в цих документах і треба було нашим „дослідникам” від самого початку шукати правди

про голод. Там — неоцінені скарби до нашої катастрофи. А як всякий скарб — він не лежить на поверхні. Він прихований. Його треба „розкопувати”.

Нам здавалося, що пані Мілена Рудницька взялася „розкопувати” ті скарби. Принаймні — майнула ця радісна думка спершу, коли ми прочитали повідомлення „Свободи” про початок друкування великої праці про голод згаданої авторки, що мала б бути, на думку „Свободи”, найбільшим авторитетом в цьому питанні. Але ми глибоко були розчаровані в своїх припущеннях вже після прочитання кількох підвалів: все та ж голодова фантазмагорія, що її показували згадані автори. Все ті ж безконечні картини, тільки запозичені з інших джерел. Ми розуміємо, що авторка хотіла показати свою широку обізнаність з чужинецькими творами про нашу катастрофу, і тому намагалася подати безліч цитат і переповіднень. Це можна було б виправдати, коли б авторка зробила синтезу з них. Але синтези нема. Правди про великий голод не видно. Вона сховалася у великій купі непотрібних цитат. Ніхто ніколи не заперечував, що Сталін несе відповідальність за голод, або що то не був політичний і штучно-організований голод. Тому нам ходить тепер не про те, щоб доказувати, що голод був, а про те, щоб довести, на підставі аналізи всіх доступних в дану пору джерел, ким, як і чому він був організований, і яке соціально-історичне підложжя уможливило на очах всього світу вчинити той найбільший і найстрашніший в історії людства злочин.

Твердження авторки, дане на самому початку праці, що „голод був організований особисто Сталіном з метою зламати опір колективізації”, аж ніяк не переконливе, бо, як відомо всім, понад 95% селян України в 1931-32 р.р. були в колгоспах. Від часу таємної аграрно-марксистської конференції в грудні 1929 р., коли Сталін оголосив свій плян „знищення куркулів як кляси”, і безприкладного в історії людства брутального схоплення з хат в січні-березні 1930 р. мільйонів заможніших селянських родин і вивезення їх, мов худоби, в товарових загратованих вагонах в сніги Сибіру та півночі Росії, селянство було в стані вола, приголомшеного обухом, але ще не зарізаного.

Ніколи не зійде з пам'яті і людської уяви хоч би ось така картина. Глибокий сніг... Бригада людоловів вривається на подвір'я і до хати селянина, який ні сном ні духом не відає про сталінський наказ. Йому зачитують ухвалу влади про депортацію і конфіскацію всього майна... Всіх викидають на сніг, щоб не змогла родина одягти на себе більше одягу, як то „дозволено”... Старий дідусь і бабуся і вся родина схвильовано починають благати, падають на коліна, і, ридаючи в сльозах, промовляють: „Заберіть все, все що хочете заберіть, тільки не вигоньте з хати... Ми будемо працювати, як і всі люди, в колгоспі...”

Ці благання були загальним явищем, а не винятком, бо ж надто раптова, несподівана і жахлива була ця „новина” для кожної жертви.

Коли всі „куркулі” були вивезені виявилось, що є ще „підкуркульники” і „подпсвали”, які „шкодять” партії та урядові. А тут ще „на лихо” повернулися до сіл влітку 1930 р. поодинокі жертви, утікши з снігів заслання після того, коли всі їх діти там померли. Вони знов на коліна перед владарями... Сільські сходи громад схвалюють прийняти в своє лоно нещасливих братів-односельчан. Вибирають комісії — „ходаків” — яких посилають до районів і округ з проханням схвалити їх постанови. Але ті „ходаки” не повертаються до дому... їм потрощили ребра, руки й ноги в ГПУ під час допитів, а нещасні поворотці були схоплені й теж зникли безслідно. Цілий 1931 р. теж провадилося вивезення до Сибіру, але вже не „куркулів”, а „підкуркульників” і „подпсвал”.

Отже — в 1931 р. села були вже цілком втихомирені і спролетаризовані. Залишилися середнячки й біднота, які ходили, мов приголомшені, боячися, щоб і їх не спіткала така ж доля. Тому кожний селянин твердо тримався колгоспу. Два роки страшного терору його переконали, що „жартувати” з людоловами і люджедрами небезпечно.

То ж, коли приймемо до уваги, що інстинкт збереження життя є найсильнішим з усіх інстинктів живих істот, цілком неправдивими стануть ось такі слова пані Рудницької: „Стоячи перед альтернативою — колгосп чи голодова смерть — селянство вибрало голодову смерть”.

Чим же відрізняється це „наукове дослідження” пані Рудницької від готлібівського, що звучало так: „Сами подохнемо, хай діти наші здихають, а державі хліба не дамо!..”

Готліб знав для чого він дає такі звідомлення. Пані Рудницька — не знає. Вона створює не знати для чого штучну „героїку”... всупереч законам біології і всупереч правді, нехтуючи своїми попередніми твердженнями про масове скупчення голодних коло станцій і на околицях міст.

Чому ж тоді мільйони людей, будучи вже на грані голодової смерті, кидали хати і безперервними ланками сунули до міст і залізничних станцій?.. Що їх вело туди?.. „Альтернатива” авторки, чи шукання порятунку?..

Як бачимо — цитовані нами твердження авторки є непростиме верхоглядство, властиве всім „дослідникам” голоду хутірського масштабу, на особистих припущеннях яких, а не на доказах, авторка базує свою „теорію”. Ще й з другого аспекту твердження пані Рудницької про „авторство голоду” є фальшивим: для чого було Сталінові виморювати голодом мільйони спролетаризованих колгоспників, коли на них тримався добробут країни, фабрики, заводи і Червона Армія?.. Хто ж копає собі яму, або підрізує гілку, на якій сидить?.. Чи можливо „дослідники” голоду вважають Сталіна за ідіота?.. Коли б це було так, то не опинилася б довга низка старої гвардії — соратників Леніна-Троцького — на гільотині, і коли б це дійсно було так, то СРСР не був би виведений в шеренгу першорядних держав світу.

Ще й з третьої точки зору твердження пані Рудницької і подібних „дослідників” голоду є невірним, а саме — з точки зору „революційної законності” Советів, що базувалася на теорії класової боротьби. Експлуататора, класового ворога, або „ворога народу”, за пізнішою фразеологією, комуністична мораль дозволяє нищити, убивати, розстрілювати, з „корінем виривати його з ґрунту”, як то сказав Сталін на грудневій конференції агромарксистів 1929 р. Але — не працівників. Це протирічало б основним засадам марксизму і теорії диктатури пролетаріату.

Нам зможуть з приводу цього зробити „слухне” зауваження: чому Сталін не міг мати наміру знищити мільйони трудового селянства,

коли він міг знищити мільйони куркулів?.. Відповідь на це дуже проста: нищучи куркулів, він мав на меті приборкати національний спротив і шляхом суспільної колективізації і швидкого встановлення сільського господарства на рейки механізації, збільшити на 40-50% продукцію зернових культур, так потрібних для швидко зростаючих індустріальних центрів. Він розумів, що без такого зросту неможливо буде нормально і за пляном здійснювати індустріалізацію країни. Суцільне ж знищення працівників колгоспів йому нічого не давало, крім руїни, загальмування процесу індустріалізації і великого скандалу на весь світ, що міг зруйнувати всю його будову, коли б пляновики голоду не прийшли йому на допомогу з своєю „конспірацією мовчання та негачії”, і ті наслідки могли б назавжди скомпромітувати саму ідею „побудови соціалізму в одній країні” і загалом — соціалістичної системи в світі. Такі наслідки для Советів були б рівнозначні самотубству, з чим ладненько погоджується не тільки пані Рудницька, а, звісно, і кожний знавець советських справ.

Тому така думка могла зародитися тільки: 1) в головах невігласів, 2) в головах „дослідників” голоду, указанного вже нами масштабу і 3) в головах тих, що мріяли понад 300 років про реванш, виплеканий на базі місянистичної теорії вибранництва.

Ця остання категорія людей, запалена духом ненависти й помсти, маючи в своїх руках пресу й цензуру, навмисне подавали Сталінові фальшиві звідомлення про стан на селі. Вони запевняли Сталіна, що „селянство має стільки хліба, що вистачило б прохарчувати всю країну кілька років, але той хліб вони поховали в землю, де він гниє”.

Це Сталін приймав за правду. Перевірити особисто він не міг, бо ж, як весь світ знає, він, боячися за своє життя, ніколи не виходив поза межі стін Кремля.

Авторові цих рядків робиться страшно, при думці про поверховість мислення „дослідників” голоду. Бо ж всі оті рапорти „спеціальних кореспондентів” стоять в нашій уяві, як сьогодні. Ми пам’ятаємо їх зміст, їх тон і їх спрямування. А найдужче закарбувалися в нашій пам’яті звідомлення якогось Готліба, що містив свої „ви-

криття" в московських „Ізвестіях". Він був унікальний, „всюдисущий і всезнаючий".

То ж з метою самоконтролі (коли ця стаття вже була закінчена) ми пішли ще раз до архіву і розгорнули перед собою пожовклі сторінки Нью Йорк Таймсу за 1933 рік. І там ми віднайшли підтвердження нашої думки. Ось що рапортував з Москви горезвісний, уже всім відомий, Волтер Дюренті, з приводу тодішньої ситуації, (подаємо лише уривок): „Установлено, що вони (плянники голоду — П. П.), „ліпили" і фальшували зернові цифри і збір зерна для держави, базуючи на сказаних нами до потрясаючих розмірів фальшивих цифрах і що вони були особливо активні в підсиленні збору взимі 1931 і 1932 років в тих районах, де вони знали, що врожай був найгірший. Їхні рапорти завели Кремль, що продовжував вірити в те, що зерно можна було дістати, але воно було поховане селянством". (Підкреслення — наше. Нью Йорк Таймс, 28 березня 1933 р. стор. 9:4). Останні рядки для дослідника мають не абияке значення, бо ж, як відомо, вони писані не без згоди Сталіна.

Не дивно, що на підставі рапортів „готлібів", диктатор наказував тиснути все дужче й дужче на селян, аж поки катастрофа стала очевидна. Урятувати ситуацію було вже запізно, або, точніше — така акція була б не в інтересах „готлібів".

Дозвіл вільного продажу хліба, у кількох великих містах, дав полегшення лише міському населенню, що й без того діставало хліб на картки, а селянство в той час було вже цілком зпауперизоване, купувати хліб воно на мало за що, більшість з них лежали в селах і по дорогах мертвими, виснаженими і опухлими від голоду, і, крім того, хай буде відомо всьому світові, що коли якийсь селянин бувало якимсь чином упхнеться до черги за хлібом, то завідувач магазину (дуже часто жид, „блуститель порядку"), негайно звертав на це увагу і, взявши ціпок у руки, починав штовхати його ціпком: „Ей, ти, Петлюра!.. Іди до своїх по хліб!..". І з криком вигонив його з черги. Безліч цих драматичних картин навіки зафіксовано в серцях і анналах українського народу.

Страшна була реакція Сталіна, коли, врешті, він довідався про дійсну ситуацію в Україні і на Кубані. Він зажадав негайно подати йому іме-

на винних в створенні тої жахливої ситуації, а тим часом наказав видати зернову позику з недоторканих запасів — 350 тисяч тон для України і 263 тисячі тон для Кубані, щоб перевести весняну сівбу. (Ухвала ЦК ВКПб і Раднаркому ССРСР від 25 лютого 1933 р. — Нью Йорк Таймс за 27 лютого, стор. 9:4).

Організатори штучного голоду не забарилися подати Сталінові імена „винних" до спричинення злочину. Це були: українські агрономи, зоотехніки, ветеринарні лікарі та інша сільськогосподарська інтелігенція в числі 75 осіб. 35 з них були розстріляні без суду, а 40 — одержали довготермінове ув'язнення. (Нью Йорк Таймс, 12 березня 1933 р. стор. 17).

Започаткований у зв'язку з цим терор не вграв протягом всього 1933 року. Звідомленнями про розстріли цілими групами „шкідників" у сільському господарстві, передрукованими з советських джерел, усіяні сторінки всіх тогочасних газет світу.

Отже — плянники голоду одночасно вбили „двох зайців": знищили мільйони ненависних їм „петлюр" і тисячі української інтелігенції.

Заповіді... сімнадцятого сторіччя виконані. Як було написано... Голодова трагедія від світу на час прихована, або, принаймні, в найкритичніший час — заперечена... тими ж самими плянниками... Була тоді їх сила і воля... Сонце царства месії „засяло над квітучою Україною"... Не було меж для радості і веселості в лавах „інтернаціонально-комуністичного кагалу"... Стотисячні премії... кілька сот орденів і тисячі медалей... та гучні бали „перемоги" гули по всій країні і далеко-далеко за її межами.

А „дослідники" тої фатальної події ще й досі „шукають правди про голод", в абстрактних темах (звісно — так безпечніше!), демонструючи і козиряючи голодовими фантазмагоріями, замість того, щоб поширювати щирі правду про плянників і організаторів голоду та їх „вільносвітських" співучасників тієї жахливої конспірації і злочину.  
4 серпня 1958 р.

#### Post Scriptum:

„Голодові фантазмагорії" були закінчені і переслані до „Вісника" 4-го серпня. За тиждень появилася закінчення „Боротьби за правду..."

У 19-му, заключному підвалі подана квінтесенція





що розуміє В. Чапленко під науковим світоглядом за большевиків і в чому саме бачить отой найвищий осяг людини?

Та й без відповіді ясно, що філософія У. Самчука відмінна від тієї, яку критик вважає „найвищим осягом людини на землі”. Якої людини і на чийй землі — критик не говорить, а обмежується одним безапеляційним присудом: „не так” написано, і то все! За отим все „не так” критик не добачив, що Іван Мороз не позитивний герой, а трагічна постать нашого поневолення. Трагедія Івана Мороза в У. Самчука почалася від того, коли він втратив здібність віри свого старого батька, який, тримаючись віри своєї землі, певний, що большевизм — річ проминальна. Іван тієї віри вже не мав, бо „нещастя хотіло, щоб він десь загубив ту частину своєї душі, що відала цією справою” (стор. 23). А без неї — він перестав бути твердим, а став ні твердим — ні м'яким. В „ні теплості, ні холодності” Івана вся трагедія його, а в ній і трагедія і України.

Хто втратить віру в правду свою національну, в правду батьків і землі своєї, — неминуче мусить прийняти чужу віру і стане служити їй, як то сталося з синами Морозовими. Критик дивиться на цю трагедію через скельця клясової боротьби (наукового світогляду); Іван для нього тільки клясовий ворог большевиків, хоч в романі трагедія його походить з „літепlosti”, а такі ніколи не можуть бути борцями. Обдаровані з них (як Іван Мороз і його брат) творитимуть дива у ворожому таборі, а знедоленим землякам своїм даватимуть крихти з панського столу, заспокоюючи тим національне сумління, коли воно починає смоктати. Цього критик не добачив у романі, бо він же аналізує тільки 10 сторінок.

Не даючи літературної оцінки роману „Темнота”, хочу ствердити, що критик оминув питання про „що?” написано, зосередивши весь вогонь на „як?” написано. І щоб зручніше було сказати „не так”, він взяв тільки 10 сторінок великого твору, в якому автор на кількох літературних полотнах подає певну добу і добу страшну, досі не відбиту в українській літературі. Велика заслуга У. Самчука, що він у своєму романі у кількох сюжетних лініях показав апокаліптичні часи нашої історії, про-студіювавши матеріал її. На багато деталів в

романі можна мати відмінний від автора погляд, можна з ними дискутувати, але не так, як робить В. Чапленко. Поява „Темноти” — то подія і не абияка в убогому культурному житті нашої спільноти. Критик, який засуджує твір на підставі 10 сторінок його за те, що там невірні розставлені розділові знаки, чи вжито кілька невдалих порівнянь, може робити це тільки тенденційно, щоб „знищити” особу автора і його творіння. Такий критик нагадує мені хлопчика, який, побачивши прекрасну, складну іграшку, ламає її, щоб задовольнити свою пиху. Роман „Темнота” — не іграшка, а подія в нашому житті, а В. Чапленко — не дитина. Лихо в тому, що він уроїв собі, що без нього, до його завваг, письменник не користувався образністю мови. Сміливе, але хвалькувате і несерйозне твердження. У хвалькуватих дітей — все починається теж з „я”, тому вони і ламають іграшки. Така критика не будуюча, а руйнуюча. Не вперше з нею виступає В. Чапленко.

В січневому числі „Нові Дні” ц. р. надруковано його рецензію п. з. „Як ми інформуємо світ про українську літературу” — на статтю Е. Маланюка в Бритійській Енциклопедії. Поява статті про українську літературу — то таки річ значна, тим більше, що досі там інформували про нашу літературу москалі. Український культурний світ з признанням прийняв появу цієї статті. Автор зумів у дуже стислій формі енциклопедії, де кожне слово міряється і важиться, насвітлити тисячолітній шлях розвитку української літератури. Цілком нормально, що в надто стислому нарисі автор згадав найголовніші постаті в літературі, на творах яких формувалась нація. Критик не запримітив серед них Володимира Винниченка. А для В. Чапленка автор „Соняшної машини” і „Чесноти з собою”, якою Винниченко кермувався в усіх своїх вчинках і безпутніх ділах, є непревзойденим в літературі. В нього ж бо, на думку критика, „образність лилася стихійно”, куди там всім українським письменникам до нього!

Довідавшись, що в Енциклопедії не насвітлено творчости Винниченка, В. Чапленко з обуренням виступив в „Нових Днях” проти такої інформації чужинців; не так, мовляв, треба інформувати. А як? Відповідь у критика

А. Юрняк

## КРЕМЛІВСЬКО-КИЇВСЬКІ „ПОЕТИЧНІ” ЗИГЗАГИ

Вже першого року німецько-совєтської війни провідна кліка ССРСР, зорієнтувавшись, що звичні „пролетарсько-революційні” гасла не зворушують вояків совєтської армії, почала сквапно витягати з архівів та звалищ „різне дореволюційне барахло”: царсько-імперські патріотичні

проста, бо мірилом в оцінці літературної творчості є кількість написаного, а не „що” і „як” написано. Тому він і обурюється, що Л. Мосендз, О. Ольжич, О. Теліга, і інші, які написали менше сторінок, як В. Винниченко, попали в Енциклопедію, а автор чисельних не оригінальних романів — не попав. Багато можна сказати на таке мірило критика, але розмір замітки дозволяє тільки послатись на мудрий текст: „во многоглаголанні — немає спасіння”. А для письменника — тим паче. Слова, в яких немає духа „в одежі слова”, — є половиною. Голосні теми, трагічні сюжети, часто запозичені В. Винниченко з „братньої” літератури, обездушували нашу культуру, плакаючи в ній боязкість великих поривів і потрясень, а вислідом такої філософії стали поступування і діла автора її.

Міряючи силу і велич письменника кількістю написаного, В. Чапленко закидає Е. Маланюкові, латає латку „партиїности”. А потім робить висновок: „можна навіть думати, що чужий автор Святополк-Мірський навряд чи міг би більше нашкодити українській літературі перед широким світом”. Присуд знаменитий. В ньому весь безсенсовий сенс критика, суть його т. зв. „об’єктивної філософії”. Вона спричиняє збайдужіння в громадському житті, в пресі, а в літературі і культурі такий підхід убиває творчі пориви. Замість того, щоб підтримувати їх, такі критики своїм судейським „не так”, „не по-моєму” уморюють все живе, морально нищать особу автора, та що їм до цього. Вони вірять, що чужинці зроблять краще. Короїдна то критика.

### Примітка:

Короїди, це родина невеликих жуків, які завдають великої шкоди лісові, а зокрема твердим породам. Літають вони тільки тоді, як кладуть яйця. Кладучи їх, вони прогризають дірку в корі і пробіраються в тканину рослин.

гасла, формули, бутафорію (насамперед, „атеистичних героїв”: Александра Невського, Суворова, Кутузова); стару термінологію: „офіцер”, „солдат”, „воєнне училище”; старі „ружейніє прийоми”, старі царські пагони тощо.

Це, розуміється, була солідна поступка „істинно-руським” національним смакам. Впарі з цим Кремль мусів заризикувати істотними концесіями і національним республікам — складовим частинам ССРСР, в першу чергу Україні, як найбільшій з них. Мусіли поруч з московськими героїчними традиціями дати якесь місце і національно українській героїці минулого, зокрема доби Козаччини. Так впроваджується у війську орден Богдана Хмельницького, а М. Рильський на спілку з П. Тичиною пишуть спеціальний „державний гімн УРСР”. Замість дотеперішнього, стандартного для всього Совєтського Союзу, червоного прапора впроваджено окремий прапор (червоне з блакитним) для України і вимальовують окремий державний герб; південний фронт проти німців від Прип’яті до Одеси — дістає офіційну назву „Український фронт”.

Поруч має місце значний „спуск” у культурно-мистецькій ділянці, зокрема в театрі і красному письменстві. Українські поети заохочують писати патріотичні поезії — без марксо-ленінських „заклинань” та „причитань”, а з наголошенням самих національно-українських мотивів. Так появляється: „Любіть Україну” В. Сосюри, „Пісня про рідну землю” А. Малишки, „Україні” М. Рильського, „Земля” Первомайського і т. ін.

Вірш В. Сосюри „Любіть Україну” обійшов свого часу сторінки майже всіх еміграційних видань, тому наводити його тут немає потреби; вірш „Україні” М. Рильського, написаний в Уфі 1942 року закінчується (після довгого ряду наївних і досить непереконливих — як для поета такої міри, як Рильський — образів-поривань) такими рядками:

„Тебе ношу я у грудях темних  
(Чому саме „темних”? — А. Ю.)  
І в невисипутому мозку —  
Мою найкращу з дум наземних,  
Жагу й любов мою палку.

Ласкаве небо, грім залізний,  
Була ти, будеш і єси!  
Тобі, тобі, моя Вітчизно,  
У серці дзвонять голоси”.

Вище ми згадали „ряд найвних і непереконливих образів” цього вірша; для підтвердження наведемо ще початок:

„Тебе — від ніжного світанку  
Аж по останні смертні дні —  
Не як дитя, не як коханку  
І навіть не як матір — ні! —

Тебе, як вітер у неволі,  
Тебе, як сонце у гробу,  
Як власні радощі і болі,  
Як власну юність і журбу...”

Цього роду „поезію” хочеться назвати „відповідально-замовленою” і, очевидно, такою вона є, характеризуючи не мистця, а „поетичні директиви” Кремлю.

Такою ж непереконливою й „дитячою” з погляду поетичної майстерності є й названа вище „Пісня про рідну землю” А. Малишка, з якої ми для ілюстрації наведемо останні два уступи:

„Де б не йшов я, у які світи,  
Завжди в серці найдорожча ти,  
Бо кленовий гомін шлях мій обгорта  
Моя Україно, рідна, золота!

Де б не був я, у яким краю,  
А тебе, як матір, пізнаю.  
Дня твого краплина — то мої літа,  
Моя Україна, рідна, золота!

Вже значно вищою з тодішньої (з часів війни) „патріотики” є „Земля” Л. Первомайського, що в центрі покладає піднятий вояком у бойовому поході шматок української землі.

„Машини рушили і потонули в млі,  
Я на шляру підняв шматок землі,  
Обмитої осінніми дощами...  
Важкий і темний, він в руці чолов,  
Мов бідне серце, що згубило кров...  
.....

Це все, що залишилося мені  
На спогад про мої юнацькі дні,  
Про край, де я зростав і зрів душою,  
Про рідний степ, і ріки і горби,  
Про стан похилий сивої верби,  
Що похилилася над течією  
Минулого мого... Шматок землі.  
На серці в мене він лежить незмінно,  
У струм один і гнів мій, і жалі  
Єднаючи з тобою, Україно!

Я пронесу його крізь всі бої.  
Усі думки і пориви мої

Ним з'єднані навек і в ньому злиті.

Він проведе мене у боротьбі,  
И вона настане, та визвольна днина,  
Коли я поверну його тобі —  
Цей шмат землі твоєї, Україно!

.....

Ми повторюємо: це дуже характеристичне, що в цілому ряді таких патріотичних поезій, писаних в часі другої світової війни, зовсім не згадується комуністичних божків і „всесвітньо-революційних” пролетарських кличів. Оскільки тоді ще жив „улюблений вождь народів” — Йосиф Сталін, — то така „вольність в мислях” поетичної братії не може бути інакше трактована, як виконання скритої директиви.

Але ось зовнішнього ворога викинено геть — і всі західно-українські етнографічні землі влило в УССР. В умовах не зліквідованої ще української визвольної війни і наявності досить численної національно-української еміграції кремлівським сатрапам видалася небезпечною національна патріотика, не знівельована партійно-советськими гаслами. І на даний з Кремлю невидимий сигнал, літературні й позалітературні критики „розносять в пух і прах” те саме „Любись Україну”, яке ще вчора так вихваляли. При цьому критикують не за дійсні мистецькі хиби, що їх має цей вірш, а за „фальшивий, несоветський патріотизм”!

Проте завернути всю поезію УССР на рейки довоєнної „генерально-лінійної” та советсько-патріотичної поезії було вже майже неможливо без такої-сякої „продухи”, компенсації чимсь звичайно-людським. Таку „продуху” (до того ж цілком безпечну для кремлівського режиму) знайдено в природоспівній та „любовноспівній” поезії — з усіма отими, колись так старанно оминаними, „ідеологічно-невитриманими” зорями, соловейками, зідханням та коханням. Поезій, чи пак віршів цього типу в УССР розплодилось тепер так багато, що ви їх зустрінете в кожному числі місячних журналів: „Дніпро”, „Вітчизна”, „Жовтень”, „Прапор”, як і в майже кожному числі київської „Літературної Газети”.

Появився довгий ряд молодих поетів, що почали писати під час воєнних та післявоєнних років, як ось: Петро Дорошко, Платон Воронько, Валентина Ткаченко, Тамара Коломієць, О. Маруніч, Надія Приходько, Віктор Лазарук та

ін. Більшість поезій цього молодняка (деякі з них ми тут в скороченні наведемо) справляють враження щирої безпосередності, натуральності, чого ніяк не можна сказати про любовні вірші повоєнного Сосюри чи Рильського. Найбільше визначилися з названих тут — Платон Воронько і Петро Дорошко, якого „Зимовий вечір у Києві” сміло можна назвати найкращою поезією з повоєнних поезій, присвячених українській столиці.

. . . . .  
Сніг. Сніжок. Тротуари  
Білі, чисті, іскристі  
На найкращім бульварі  
У найкращому місті.  
Кожен крок тут ісходжений,  
Кожен камінь мурований.  
А ти знов заворожений,  
А ти знов зачарований.  
. . . . .

Петро Дорошко, з своїми рисами зрілого вже поета, очевидно, не є типова постать в ряду найменованих вище поетів. Ми його навели, щоб показати, що і в советських умовах сильніші індивідуальності можуть (принаймні до якогось часу) не підпадати так катастрофально писаним і написаним директивам комуністичної партії. А ці директиви в добі повоєнного десятиліття недвозначно йшли саме по лінії оминання національно-політичних тем і спонукування до тем „нейтральних” — оспівування природи, молодости, кохання.

Очевидно, для поетичного молодняка ці теми споконвіку були близькими, притаманними. Але в тому то й річ, що на протязі попередніх десятиліть партійна диктатура наказувала все і скрізь „політизувати” (очевидно, в дусі своєї партії, через що і вживалося ще терміну „партизувати”) і ніякий поет не втримався б на „зідханні та коханні”, не притуливши до них сьак чи так пролетаріяту та світової революції. Тепер же „політизації-партизації” зовсім не вимагається, навіть дозволено, чи пак запрошується, з недоречної політизації поглузувати. Ось, маємо вірш „І навіщо це кохання” якогось Жолдака (мабуть, псевдо):

„І навіщо це кохання,  
Отака мені любов?  
Ні усмішки, ні зідхання,  
Ані жартів, ні розмов.  
. . . . .  
Тут би сісти нам на катер,

Прогулятись — час бо є...  
Він мені про екскаватор  
Все пояснення дає.

. . . . .  
І сказала я по всьому,  
Аж не вірила сама:  
— Знаєш, хлопче, йди додому!  
Зараз опадів нема:  
Так сидіти — часу жалко,  
Ти себе побережи.  
А про ту землечерпалку  
Краще бабі розкажи”.

(Скорочено)

Тільки в цій атмосфері „відполітизації” могли появитися і продовжують появлятися згадані вище численні любовні та природоспівні поезії. Для ілюстрації ми уривки деяких наведемо.

„Потоптав троянди-квіти,  
Без журби пішов.  
Будеш інший говорити  
Про свою любов.

Пелюстки сліди покрили —  
Не вернув з імлі.  
А тумани покотили,  
В полі залагли.

Надія Приходько

„Якщо любиш ти мене душею,  
Щирим серцем юнацьким усім,  
Не ходи ти до мене межею,  
Коли в гості ідеш у мій дім.

Не межею іди, не стежками —  
Лобода й кропива там ростуть...  
Йди у гості до мене шляхами,  
Що до хати моєї ведуть.

. . . . .  
Не ходи ти до мене лиш в свято,  
Як засвічує вечір вогні.  
Признаюсь, мені свят малувато,  
І короткі в них ночі і дні.  
. . . . .

(Скорочено).

О. Маруніч

Цей досить наївний віршований заклик „частіш ходити і вірно любити” („мені серце своє принеси”) не знайшов би собі місця в жадному советському виданні передвоєнних років, завдавши до того ж авторові напевно чимало глуму, докорів та обвинувачень у „побутовому розкладі”, „внутрішньому емігрантстві” тощо.

Щоб закінчити демонстрацію зразків цього роду, наведемо невеличку поезію „Я сказала йому” — Платона Воронька, вірш якого вза-

галі відзначається граційною легкістю, прозорістю.

„Я сказала йому, що прийду,  
Та вночі заблудила в саду.  
І ніде я його не знайшла,  
Бо акація рясно цвіла.

А коли опадали сади,  
Я сказала йому: „Підожди!  
Підожди до весни, до тепла!“  
Він промовив: „Здорова була!“

Як пішов, то і досі нема.  
Вже давно відшуміла зима.  
Ой, навіщо ж собі на біду  
Заблудила я в тому саду!“

Давно всім відомо, що в Советському Союзі, отже, і в підсоветській Україні, в ділянці культури і мистецтва ніщо не йде самопливом, а завжди все організується згори. Тому питання — для чого це потрібно большевицькій Москві? — можливо, слід детальніше в'яснити. (Загально ми про це сказали, коли згадували про небезпеку для Кремлю патріотичних поезій років війни, небезпеку, посилювану недодержанням збоку влади даваних під час війни обіцянок).

Отже, для чого, з якою метою московський большевицький центр нині явно протегує в українській літературі УССР любовну тематику і „любовно-зідхальний” хуторянський антураж (карі очі, місячні ночі, гай зелений, соловейковий спів), — усе те, що попередніми десятиліттями той же большевицький центр нещадно висміював і картав, як „міщанський сироп”, „дрібно-буржуазні витребеньки” тощо?

Відповідь: це один із засобів примітивізації культурно-мистецького життя — так само як очевидною примітивізацією є, напр., театральні постанови різних „Шельменків-денщиків” та „Сватань на Гончарівці”.

Треба сказати, що — як і в майже усіх ділянках свого „будівництва” — большевики не були тут оригінальними, бо примітивізм як засіб державної політики плекав ще московський царат, з його культом малороссіянства і негачією українства. „Малороссію” офіційні і неофіційні московські кола підносили на щит, нею захоплювались і милувались („Ти знаєш край, где весь обильем дишит, где реки льются чище серебра . . . ? — А. К. Толстой); натомість Україну ігнорували, замовчували, а коли зга-

дували, то заслившись від злоти, як про „австро-німецьку інтригу”.

Однак, було б неслухним твердити, що большевики в цій ділянці обмежилися самими царистськими „осягами”. Ні, вони виявили себе здатними на цілком несподівані, віртуозно-шахрайські кроки. Вони потрапили зробити те, до чого царат за триста років свого панування не додумався, а саме: вони стварили ряд „суверенних національних республік”, в яких не було і нема ества національного, а єдиним сувереном була і є Москва. Весь сприт і специфіка їхнього (московських большевиків) вирішування української проблеми полягав і полягає саме в тім, що вони примудрилися Україну, формально суверенну союзну державу, звести до масштабів провінції, імперського загумінку; тим часом як царистська Москва так розкласти і знешкодити Україну зсередини не вміла і тому чимдуж намагалася її заслонити „Малороссією”. „Малоросійський борщ”, „малоросійські песні і танці”, „малоросійський” (або „малоруський”) язик для домашнєво обихода”, — це все культивовано згори, як протидія політичному українству („сепаратистам”).

Проголошення української національної держави-УНР, а вслід за цим понад трирічна боротьба під власним прапором вивела Україну на міжнародній форум, зробила українську проблему — з колишньої внутріімперської (російської) — проблемою нової держави на Сході Європи.

Тож найголовнішою турботою большевицької Москви, після збройної перемоги над УНР, було стягти Україну з міжнароднього форуму, впровадити її знову в „братні” імперські обійми не лише фізично (це було наявне), а й ідеологічно і правно-міжнародньо! Тільки стягнена долу з міжнароднього кону Україна як „добровільний член” керованого Москвою Союзу, — тільки така — приручена і освоєна — Україна не була страшна Москві.

Звідси такі наполегливі зусилля Кремлю представити українську еміграцію своїй людяності і перед світом не як антипода національно-політичного, носія ідеалів справжньої національної державности, а як внутрішнього, соціально-клясового ворога-недобитка. Тим часом об'єктами міжнародньої світової політики бувають тільки міждержавні взаємини і бо-

ротьба, а ніяк не внутрішні справи тої чи іншої держави. (Цими останніми цікавляться тільки агенти таємних розвідок).

Щоб підсилити правдоподібність свого твердження, що УССР — це таки реальна Україна, одна і єдина, Москва свого часу зважилася була на так звану **українізацію**. Проте ця — інак подумана московським більшовицьким центром, а інак сприймана і здійснювана на місці, в УССР — велика культурно-політична кампанія своїм розміром і наслідками налякала Москву. Бо українська інтелігенція (в тому й чимало комуністів) сприймала українізацію не за інтенцією Москви — як маневр і окомілювання, а цілком серйозно — як необхідну кампанію наближення державного апарату до маси трудящих, до більшості, яка в Україні була таки українською.

І кремлівський ареопаг забив „відбій”. Використовуючи невмирущу породу „самоотвержених малороссов” у членстві компартії України, Москва по кількох роках українізації почала ліквідацію її здобутків, спритно дискредитуючи при цьому взагалі українську культуру і втискуючи її — де тільки можна і як тільки можна — в рами „старшобратньої” московської культури, маскованої терміном „советська”. Одним з дуже чинних і важливих засобів дискредитації української культури була навмисне спричинювана партійно-советськими верхами несталість, пливкість української мови, як засобу культурного спілкування людей — несталість правопису, фрази, термінології.

За період 40 років чотири рази (!) офіційно „встановлювано” український правопис, щоразу в якійсь частині касуючи попередні правописні норми і впроваджуючи натомість нові (правописні правила ВУАН — 1923, „Український правопис” — 1928 р., затверджений М. О. Скрипником, „Український правопис” 1934 року, затверджений А. Хвилею, нарешті правопис 1945 р., затверджений П. Тичиною). Ледве встигне людина призвичаїтись до якихось правил, як вони вже „неправильні”, вже треба засвоювати інші, заперечливі — і так чотири-п’ять разів на протязі одного покоління. На що, на яку іншу мету може це бути розраховане, як не на те, щоб людність перестала шанувати і такий правопис, і писані ним книжки, і свою мову взагалі!

Це саме в ділянці фразеології та лексики. Вже тривко прищепилися були такі звороти як „щодо цього”, „моє ставлення до нього” — і враз, котрогось дня „згори” починають на це дивитися кривим оком, фаворизуючи натомість „відносно цього”, „моє відношення до нього”. Замість узвичасної вже в 20-их роках абетки маємо тепер „алфавіт”, замість синтакси — „синтаксис”, замість **Європа** — „Європа”, замість **азійський** — „азіятський”; посилено культивується діалектизм, близькі звучанням до „старшобратньої” мови: „хороший”, „красивий”, також пересажені живцем з московського ґрунту „благоустрій”, „благополучний”, „іждивенець”, „водокачка” тощо. Цим штучно створюється дальшу базу „нерушимого союзу” з Москвою.

Кожну нагоду Москва не забуває використати для примітивізації, спровінщення українського культурного процесу. Пригадаймо, як відразу після приєднання до УССР західноукраїнських областей газети і журнали УССР стали заповнятися „воззеднальними поезіями” — пробами пера новоспечених комсомольців і партійних обивателів. Це щось безмежно вбоге, таке „лікнепівське”, що від читання його стає болоче соромно: як це може бути друковане в столиці України (напр., в київській „Літературній газеті”), по сорока роках офіційно вільного розвитку українського письменства?

Ось пара прикладів:

„Україна процвітає,  
Душа моя в ній витас,  
Молодь її веселиться,  
В університетах вчиться.

Народ спільно скрізь працює  
І нове життя будує,  
За панамі не скучає,  
Сам собою управляє.”

(З вірша „Думка про Україну”  
Ів. Шимчишина)

„Ой у саду зеленому  
Зозуля кувала,  
А я колись була в наймах,  
Долю проклинала.

Ой, у саду ранесенько  
Зозуля кувала,  
Стара мати веселую  
Пісню заспівала,

І. Хорольський

## Вже й Іван Франко — „антисеміт”

Два жидівські часописи („Ідішер Кемпфер” за 25 липня ц. р. і „Форвертс” за 29 липня) вмістили злобно-клеветливі статті, наскрізь тенденційні, майже з однаковим заголовком на тему „гайдамацького антисемітизму” І. Франка. Не хочеться вірити, що подібне може бути. Але дійсність є дійсністю і її доводиться брати такою, як її творять з ненависти до нас і нашого визволення певні жидівські кола.

Коли досі ще можна було припускати випадковність в усіх нападах на Отамана С. Петлюру, гетьмана Богдана Хмельницького чи бачити її в закидах українцям за жидівську трагедію в 2-й Світовій війні, то після виступу згаданих газет стає ясно, що тим всім хтось кермує і унапрямує. „Ідішер Кемпфер” свої інсинуації вмістила під заголовком „Погромницька література в Росії”, а „Форвертс” дав заголовок „Погромницька книжка, що її вивчають діти”. В обох мовиться про твори І. Франка з „Бориславських оповідань”. Припадковність тут мало ймовірна, бо в той самий час, з однаковим змістом і так подібними заголовками дві газети заговорили про Івана Франка, щоб пов’язати його творчість з антисемітською політикою Хрущова.

Хто сіє тут той вітер — не будемо шукати, хоч із змісту статей не важко довести, що майстерство те коріниться в жидівському месіянізмі. Для нас важним є: що сіється і нащо. Автори названих статей, пришиваючи антисемітизм Франкові, ставлять його поруч з

А ось ще „квіточка воззеднання”:

У колгоспах наше щастя,  
Во в колгоспах вільна праця,  
І живуть, як рідні браття,  
Колгоспники Закарпаття.

Два останні зразки — це ніби приклади фолкльору, безіменної народньої творчості. В дійсності — це, очевидно, „творчість” якогось „сількора”, взагалі колопартійної лакузи.

Отже, змінюються засоби і методи, незмінною залишається суть, принципи большевицько-московської політики щодо України: поруч з господарським підпорядкуванням, не випускати Україну з тенет духового, ідеологічного рабства, тримати її повсякчас на становищі вдячно-захопленого провінціяля, слухняного „молодшого брата”.

Свого часу українська поезія (як і взагалі мистецтво) большевицька Москва примітивізувала політизацією, обов’язковою апологетикою Маркса-Леніна-Сталіна. Сьогодні вона примітивізує українську поезію зливою соловейків, зір і, здавалося б давно вже не чинними на советському ґрунті зідханнями та коханнями.

„гайдамакою Хрущовим, в жилах якого кипить нечиста кров Богдана Хмельницького”. В цих словах вся суть задуму дійсно нечистої інсинуації. Ми певні, що авторам і їхнім унапрямувачам іде не про вигаданий ними антисемітизм Франка, а про те, щоб через його твори, які, мовляв, вивчають жидівські діти в школах СРСР, пошкандити Гетьмана Богдана Хмельницького — формотворця Української Держави, з теперішнім її гнобителем Хрущовим, якого названо гайдамакою.

Ми не расисти, але коли жидівські проводирі заговорили про „нечисту кров”, то дозволимо запитати їх — яка кров текла в жилах недавніх політичних соратників Хрущова, отих кагановичів, хатаєвичів, літвінових і їхніх одноплемінних сподвижників областей і районів України, які під керівництвом Сталіна і Кагановича організували виморення голодом мільйонів українського селянства, щоб упокорити Україну? Національно-племінну і політичну статистику їх ми знаємо. Знаємо й те, що тоді теж кричали про „петлюровщину” і „антисемітизм” і навіть „гайдамаками” називали ледь живих українських селян, що благали хліба для голодних дітей. Ті самі сили, які комісарили в большевицькій війні проти України (під командуванням Троцького), сьогодні говорять про „гайдамацьку кров” москаля Хрущова, якого самі виплекали і вигоїдали на хвилях большевицького терору проти українства.

Випади двох жидівських газет — лінія, яку накидають певні жидівські кола своєму народові, то антиукраїнізм, коріння якого живить жидівський месіянзм, що є „останнім словом жидівської релігійно-етичної пропаганди” як його окреслив чесний жидівський вчений Соломон Лур’с („Антисемітизм в древнем мире”, ст. 208).

Про „антисемітизм” Івана Франка, як і про „нечисту кров” гетьмана Богдана Хмельницького можуть говорити лише ті, що хочуть підсилити антиукраїнізм серед жидівства, які духово-політично поєднані з гнобителями українців. В свій час вони українофобською пропагандою кинули жидівську молодь в лави большевиків, коли ті почали московську війну проти Української Держави 1917 р., а сьогодні своє антиукраїнство вони хочуть прикрити вигаданим ними „антисемітизмом Франка”. Антисемітизм, з нашого українського становища, річ дика, але ще дикішим є, коли його штучно плекається, шукається там, де його нема і не було, щоб страхати ним людей і в страсі прикрити свою ворожість до нас. Справді, який глузд у тому, що певні жидівські кола здумали з українського духового велетня, якому два роки тому ціла спільнота складала поклін тут, в творах і житті якого ніхто з жидів досі не знаходив і натяку на племінну непошану до них, робити антисеміта? Глузду немає, але є упередженість і ненависть до нашого змагу за волю, що закорінені в ідеї панівного становища в світі, якою одержимі певні жидівські кола. Status in Statu їхньої ідеї вибраності і штовхає їх на подібні інсинуації й клевету.

Протестуючи проти подібних інсинуацій, ми для добра обох народів остерігаємо певні жидівські кола від небезпечного шляху, яким вони хочуть вести свій народ.

Анна Франко-Ключко

## БРАТИ КАРАМАЗОВИ НА ЕКРАНІ

(Замітки)

Не можемо поминути без уваги показаний на срібнім екрані роман Федора Достоєвського „Брати Карамазови”, що вже від довшого часу був, та ще й нині є програмою кіногри майже в кожному місті ЗДА і Канади.

Його появу вже заздалегідь розголошувано не тільки в спеціальних фільмових журналах, але і в різних часописах: поміщувано більші й менші критичні статті, а в журналі „Лайф” було подано виїмки сцен і написано дещо про самого автора, правда коротко і дуже побіжно.

Нинішній час значиться масовим безкритичним, навіть гістеричним захопленням усім, що „русское”. Безкритичним, бо винахідників і учених українців числять за „русских”, змагунів, що роз’їжджають в світі, під державною назвою СССР, всіх, без виїмки, рахують за „русских”, навіть українська белегта група Мойсеева (?), що танцює в українських уборах і здобуває собі славу переважно українськими танцями, рекламується під вивіскою тюрми народів.

Немов би відгомоном чи продовженням цього захоплення є велике зацікавлення кінофільмом „Брати Карамазови”.

Мимо всього, критика прем’єри в Каннес була знищуюча, а виконавці головних роль, Ю. Брейнер і Марія Шел, були привітані ігнорантною мовчанкою. І не диво, бо інтелектуалісти, що відвідали ту прем’єру, були до глибини душі розчаровані, коли побачили те, що в ній було видно.

Батько Карамазов — п’яниця, цілком аморальний. Його син Дімітрій, розгульний офіцер, картяр, п’яниця, який не завагався забити батька, якщо не дістане грошей, щоб платити свої борги. В цілій п’єсі, як і в романі, ідуть червоною ниткою перегони: хто кого здолає, чи батько синів, чи сини батька, а предмет цих перегонів — гроші.

Сам батько і брати переконані, що Дімітрій може поповнити убивство, і кожний з них реагує інакше, по-своєму, під тиском цієї свідомості, і це є головна тема цілої дії.

Найстарший брат Іван невірний, безпринципний інтелігент. Він цинічно холоднокровно вичікує влучного моменту, щоб і самому відограти якусь роль в цій дії. Вкінці ні з того ні з сього готов пожертвувати собою, щоб спасти брата Дімітрія!

Грунтовно відмінний від старших братів, це монах Альоша, глибоко віруючий, вихований містиком ігуменом монастиря. Але він не посвячується званню, яке вибрав, — життю повного відокремлення і молитви, бо він глибоко вплутаний в світське брудне життя своїх братів.

Четвертий, побічний син Карамазова Смердяков, чи не найголовніша дієва особа в цілій грі, хоч всіма незамічений і ігнорований, в ролі слуги. Тип хоробливого, а тим самим нерозгаданий для загалу, хоч для лікаря спеціаліста невролога зовсім ясний.

В журі були люди з високорозвиненим артистичним смаком, які напевно в найбільшій творі великого письменника шукали як не високих ідеалів, то принайменше слідів тієї фальшивої величі, що нею запилювали очі Заходу провідні кола бувшої царської Росії, а нині це роблять з не меншим успіхом комуністичні головачі.

Члени журі були розчаровані і здегустовані, бо в розпуснім п’янстві старого Карамазова і в розгульній житті Дімітрія не находили і сліду того, за чим шукали. Тому і негативна критика.

Правдивим головним героєм, так сказати б закулісним двигуном цілої п’єси є Смердяков — син ненормальної матері, згвалтованої старим п’яним Карамазовим. Опис хвороби Смердюкова перед випадками і їх періодичність подано в романі Достоєвським так докладно, що цьому опису міг би позаздрити не один спеціаліст мозку, бо автор сам епілептик і втілив в багато постатей своїх творів себе самого.

Щоб зрозуміти роль Смердякова в родині Карамазових, треба деякого пояснення.

Смердяков грає домінуючу роль в родині, він ненавидить всіх і всім заздрить, бо всі вони стоять під кожним оглядом вище за нього і тому комбінація його хворого ума стремить до вбивства. Найбільше ненавидить він батька і незамітними інтригами, часом тільки одним словечком він штовхає його щораз то ближче до трагічного кінця. Хто візьме ніж і проштовхне батька — це йому байдуже, але це не терпить проволоки, бо надходить одна велика небезпека, що, як для других братів, так і для нього, стає товчком до рішального кроку. Старий Карамазов залюблений до нестями в молододу Грушеньку і обіцяє зробити її повною наслідницею його великого мастку, — якщо вона погодиться з ним повінчатись.

Смердяков збоку приглядається і прислухається, як у всіх братів зростає страх перед стратою майна. Навіть Альоша, що відрікся всього, турбується, сусить-ся і бігає, щоб одвернути небезпеку. Смердяков рішає випередити своїх братів, бо він хоче відібрати їм всім насолоду найвищої перемоги над зненавидженим батьком. Але він хитрий і вирахований, він хоче захоронити себе перед відповідальністю і приготує мнимий епілептичний випадок, який має бути доказом цілковитої його невинності. Вбивство він доконує п’яним, напоєний батьком, вбраний в батьківський халат. Після того брат Іван застав його в піднесені і радісній настрою. Він хвалиться своєю перемогою, якою так захоплений, що забуває про осторогу та й нащо ж йому ховатись? Він певний, що такий же замір як він, мав і брат Іван і це він кидає йому просто у вічі, бо чому ж Іван збирався їхати вночі в Москву і не поїхав, значить мав щось на умі.

Іван вражений признанням Смердякова вимагає від нього, щоб він признався до вчинку перед судом. І тут Смердяков виявляє притаманий москалям панічний страх перед правосуддям, а щоб утекти від нього, кінчає самогубством.

\*\*

В фільмі виразно, так сказати б наглядно, випукло показано душу московської людини, її середньої верстви. Вона така відмінна від людини нашої.



Вадим Лесич

## ІЗ НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗИЙ

День сірий, і ніч така ж.  
У пустці, як в сіті павучій — серце.

О, цей кривопійчий ткач  
ще жорстокіший, як був перше!

Тьмяні очі — червоні від сліз.  
А такий у них вигаслий гліб!

— Хто живий ще, — крізь темінь молись,  
на празник готуй білий хліб!

Ой, гіркі ж бо твої полони,  
і твій простір терпкий, о вітчизно,  
і не даром пожар осени  
попеліс на кострищах тризни.

Суха спраго розверстих пустель,  
білий світе, що з болю осліп, —  
о, готуй, о, готуй для гостей,  
на празник готуй — білий хліб!

\*\*  
\*

Він прийде ще. Незломний, гордий,  
і струсоне похміллям тризни,  
змете вогнем нещадні орди  
з безчещених пімих отчизи.

І стане твердо на чорнозем,  
вросте, як дуб, в ядро землі,  
— святим благословенням Божим  
пророк грядущих поколінь.

І невгомно злотий Київ  
роздзвонить дзвонами на Русь,  
що — рабство ясен князь простив їй,  
і в Україну повернувся.

1946

\*\*\*\*\*

Розгул, дика незрівноваженість, що в п'янстві доходить до розпусних оргій, серед яких не вагається в хвилину озлоблення убити свого противника. Дімітрій здібний через нестачу грошей на пиятику і карти задумує убивство. А потім страждання повне сліз і каяття, яке придавлює, гнітить не тільки дієві особи, але і читача. З домішкою містицизму і суєвір'я воно оповиває душу немов сірим безпросвітним туманом. З надірваною душею страждають всі: Альоша, Іван, Катя, Грушенька, Дімітрій і навіть старий Карамазов, а це страждання доходить до кульмінаційного пункту в особі Дімітрія, що не винуватий в убійстві батька іде страждати за всіх.

Чому? Яка цьому причина?

Це прояв закоріненої в московській душі потреби страждати за всіх, отого містичного месіянзму „страждати і іскупляти”. Нам важко збагнути це, бо ціла прірва відділяє українську людину від московської. Ми дивимось на постаті, що діють перед нашими очима, це характери втілені і віддані живими людьми і ми бачимо, що це люди московські і тільки московські.

## КОНГРЕС ПАБНА

Два дні тривав 2-й Конгрес Приятелів Антибольшевицького Бльоку Народів Америки в готелі „Ньюйоркер”. 1-го дня, 20 вересня, зранку звітувала Центральна Управа та відділи ПАБНА. По різних містах ЗДА представники національностей, поневолених большевицькою Росією, сходились, намічали шляхи спільної дії, вели роз'яснювальну роботу серед американського світу, а в демонстраціях і маніфестаціях проти советської пропагандивної зливи, що так посилює після того, як почали обмінюватись культурами, остерігали американський світ від згубности співіснувальної політики. В дискусіях, шукаючи способів посилення роботи, підкреслювано конечність розкрити месіянстичну суть большевизму.

На післяобідних нарадах Е. О'Коннор виголосив доповідь на тему „Американський політичний реалізм і російська імперія”. Д-р Н. Процик говорив про перспективи ПАБНА, а д-р Габор де Бешені (мадярська делегація) говорив про советсько-російські намагання підпорядкувати собі націоналізм. Голова ЦК АБН п. Я. Стецько прочитав доповідь на тему „Атомової війни чи національні революції”.

Політики люблять оперувати терміном реалізм, проте, самі не завжди є реалістами. Е. О'Коннор вказав, що реалістична політика досі не збагнула найістотнішого, що советську імперію, яку часто чомусь називають Росією, населює не советський народ, як звичайно говориться, а москалі, українці, грузини, білоруси, козаки і інші кільканадцять націй, що мали свої держави і були завойовані большевиками. Політика, коли вона хоче бути реальною в своїй боротьбі проти комунізму, мусить числитись і прийняти той дійсний стан в імперії. Досі у реалістів того розуміння не було.

Коли світ хоче уникнути атомової війни, про яку багато страшного говориться, то мусить збагнути, що оборонити свободу він може лише підтримкою національно-визвольних рухів поневолених Росією народів — ствердив у своїй доповіді п. Ярослав Стецько.

Конгрес вітали американські політичні діячі і різні організації. Увечері відбувся бенкет, на якому виступав проф. Лев Добрянський, амбасадор Кореї Ю-Чан-Янг, представниця В'єтнаму в ООН та радіокоментатора з Канади п-ні Едіт Гайдер.

Другого дня, 21 вересня, після звітів комісій, прийнято нову організаційну структуру ПАБНА, за якою організація складається з представництв правних національних протибольшевицьких організацій, що ведуть національно-визвольну боротьбу з большевизмом і московським імперіалізмом. Вибрано нові керівні органи і схвалено резолюції. На президента Ради репрезентантів національних делегацій обрано д-ра Габера де Бешені, а на Голову Екзекутивної Ради д-ра Н. Процика.

## БІБЛІОГРАФІЯ

Історія Української Літератури — Том Другий (Радянська література), Вид-во Академії Наук Української РСР, Київ 1957 — стр. 881. Тираж 5.000. Ціна 25 крб.

Треба подякувати редакційній колегії — на чолі з Олександром Білецьким — за дефініції, подані вже на початку:

Великий Жовтень дав початок і новій, радянській літературі, що, як і всі інші види мистецтва, відбивав в художніх образах новий суспільний і державний лад, життя, труд і побут трудящих.

Радянська література розвивалась і здобула собі всевітнє визнання саме як література багатонаціональна (стор. 7 і 8).

Тому не дивно, додамо, що французький переклад (п. Арагона) „Вершників” Ю. Яновського позначено, як „переклад з російської”, а Максим Рильський, під час своєї недавньої офіційної візити в Бразилії потрактований був офіційними ж чинниками і пресою, як письменник російський.

Отже то не є жадне непорозуміння. То — є логічний наслідок кількадесятилітньої спеціальної політики Москви на Україні, з чим останнє видання советської провінційної установи — т. зв. Академії Наук УРСР не криється, а навпаки, авторитетно підкреслює:

Українська радянська література багато чим в своєму розвитку завдячує прикладу і впливу братньої російської літератури і (sic!) культури.

Радянські письменники вичувають себе законними спадкоємцями і (sic!) продовжувачами традицій Пушкіна і (sic!) Гоголя, Белінського і Чернишевського, Толстого і Чехова, Шевченка і Франка, Лесі Українки і Коцюбинського... (стор. 9).

Варто звернути увагу на гієрархічність цих імен: дух „местнічства” Московського Государства XVI — XVII ст. враз з „Табелью о Рангах” Петра I — тут промовляють виразно й безапеляційно\*). І ця відсвіжена в СССР „табель о рангах” червоною ниткою проходить через всю книгу — це її лямбда.

Та помилився б той, хто думає, що аж допіру „радянська” українська література є „спадкоємцем і продовжувачем”. Ні, —

однією з найважливіших рис української літератури є те, що вона на протязі століть (sic!) розвивалась і розвивається у тісному взаємозв'язку і (sic!) сднанні з російською літературою (стор. 15).

Тому автори цієї „укрмовної” книги таки-так й пишуть:

Наші письменники, і насамперед Горький... (стор. 16).

І тому чергова публікація окупанта, будши змайстрована під гаслом „хоч ригай, а кохай”, не може бути

\*) З цілого ряду варіантів справді „головотяпної” советської „табелі о рангах” наводимо з книги ще такий:

О. Толстой (це той бувший денікінець, що повернувся р. 1924 „відроджувати в СССР велику російську літературу” — Е. М.), К. Федін, В. Іванов, О. Малишкін, Л. Соболєв (і аж по них — Е. М.) П. Тичина, М. Рильський, М. Ваджан, І. Кочерга, Ю. Яновський (стор. 23).

брана поважно, „всурийоз”, як говорить старший брат. Це, властиво, безконечно розтягнений, смертельно нудний, роздериротазівотний (мовляв Хвильовий) і пекельно-цинічний малоросійський анекдот в виконанні старшобратнього ансамблю, складеного — за зразком Моїсеєва — з „молодших братів”, витресованих за методою академіка Павлова, і, властиво, безсловесних, бо навіть позбавлених почуття найелементарнішої смішности.

Припустімо, ви думали, що Тичина був явищем оригінальним, бо історично-національним? Нічого подібного: це, власне (стор. 454), Горький (якого Хвильовий влучно був прозвав „соррентським міщанином”), це саме Алексєй Максимович Пешков — через М. Коцюбинського (яко медіума?) — створив, можна сказати, „Соняшні Клярнети”.

А Рильський? Та ж то ясно: учень Пушкіна. Але не лише його, бо ось читаємо — і волосся на голові стовпужиться:

Активний, вольовий тон віршів Рильського походить від двох, здавалось би (sic!) різних поетів — Шевченка і Маяковського...

Так-таки, чорне на білім, стоїть на стор. 495 „Історії”. Можна припускати, що складаючи ці вікопомні рядки, складачі Друкарні В-ва АН УРСР — пирскали сміхом, але автор цього епохального відкриття (п. Л. Новиченко) захоче олімпійський спокій і навіть аж неоклясичну епічність... Чи ж треба додавати, що, напр., Ваджана без Маяковського навіть уявити собі не можна!

Хотілося б ще дати одну цитату, яка особливо звурушує:

Про народження задуму написати (цей) цикл, Микитенко згодом так розповідав: „Прочитавши „Сині етюди” Хвильового, я довго ходив з гнітючим почуттям. Я почував, що Хвильовий сміється з нас, і сміється якимсь негарним смішком, недобрим, колочним сміхом. Я вирішив писати й собі „етюди”. Тільки назвав їх — у противагу „Синім етюдам” — „Етюди червоні” (стор. 672).

Що правда, ця кумачева фарба мало допомгла вірно-підданому автору: ми знаємо як йому за це подякували. Але на тій же сторінці „Історії” читаємо про ту подяку в таким ото „червонім оформленні”:

До двадцятій річниці Великої Жовтневої революції драматург готував п'єсу „Як сходить сонце”. Микитенко збирався теж написати п'єси про Карла Маркса і Фрідріха Енгельса („Везсмертні”), про видатного радянського вченого Філатова („Сліпі і зрячі”), але передчасна смерть (у 1937 р.) перешкодила здійсненню цих плянів (стор. 672).

Коментарі, як то кажуть, — зайві. Тут навіть Гоголь і Салтиков-Щедрін отетеріли б. Е. М.

Д. Донцов — „Дві літератури нашої доби”, р. 1958, накладом В-ва „Гомін України”, Торонто, Онт., Канада. Стор. 296. Ціна в продажі 3 дол.

В книзі зібрані статті автора, що були друковані в „Л. Н. Вістникові” і „Вістникові” і видані були свого

часу окремим виданням. В другому виданні додані статті автора, друковані після 1945 р. В передмові до другого видання про завдання книги автор пише: „Заналізувати найяскравіші вияви цього декаденсу в українській літературі XIX віку через большевицьких авторів до наших днів, по-перше; протиставити тому процесові розкладу — авторів духового підйому і моральної регенерації, по-друге; і по-третє — накреслити високі завдання літератури та її велетенську роль у відродженні духа нації, — ось загальна мета пов'язаних одною ідеєю статей цієї книги”.

**Петро Мірчук — „Перший Листопад”.** Ліга Визволення України, Торонто, 1958 р. Стор. 64. Ціна 50 цент.

**Д-р А. Книжинський — „На дні ССРСР”,** видання ООЧСУ. Стор. 220.

Спогади про перебування в концентраційних таборах з аналізом життя і відносин на імперському дні. Книга вийде в жовтні невеликим накладом. Ціна на замовлення — \$ 2, в продажі — \$ 2.75. Поспішіть з замовленням до кінця жовтня ц. р.

В ч. 9 „Вісника”, в статті Д. Д. — „З приводу одної „ереси”, має бути: стор. 4, 2 кол.: зам. „Бернар Лизар” — „Бернар Лазар”; зам. „амалетів” — „амалекитів”. Стор. 5, 2 кол.: зам. „Philon le olif” — „... le juif”, зам. „Матіц Гіка” — „Матіля...”. Стор. 6, 1 кол.: зам. „Nerite figure” — „Verité figurée”. Стор. 6, 2 кол.: зам. „Галат 11...” — „Галат 2...”, зам. „заглиблення” — „зглиблення”, зам. „Гелама” — „Іслама”. Стор. 7: зам. „опертої мудрости” — „опертої на...” Ред.

**НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА” ВПЛИНУЛО:**

Від окремих осіб: С. Саган, Трентон — 6 дол. Проф. В. Радзикович, Клівленд, 5 дол. Книгарня „Говерля”, Нью Йорк, 5 дол. В. Риндич, Філадельфія, 2 дол.

**По 1 дол.: І. Гоцинець, Філа., Р. Флюнт, Філа., В. Вересюк, Амстердам, Д. Хомань, Канада, П. Рогатинський, Детройт, І. Туряк, Бронкс, Т. Іванів, Сиракюз.**

**25-й Відділ ООЧСУ, Рочестер:**

**По 5 дол.: Т. Кахникевич, М. Кознарський.**

**По 2 дол.: Т. Чернописський, В. Когут, В. Галуцький.**

**По 1 дол.: П. Бучинський, Д. Висоцький, З. Масловський.**

**9-й Відділ ООЧСУ, Каргерет:**

**По 3 дол.: Е. Ільницький, І. Винник.**

**По 2 дол.: Й. Рик, Д. Сенюк, Й. С., І. Кусий — 1.50 дол.**

**По 1 дол.: М. Сурчак, Р. Романюк, В. Пекар, В. Вілий, Т. Сенчишин, І. Плетаницький, Захарія, П. Сташин, М. Сваричевець, М. Ільницький, В. Стець В. Винницький, К. Ліпінський, В. Горінь, П. Коваль, Басараб, С. Марусевич, А. Моряк, В. Матлага, В. Хомут, С. Ковів, А. Кондзерський, Мартинс, П. Івано, Кр-ця напоїв, нечіткий, Г. Гарал, М. Зила, П. Брикайло, Г. Вадяк, П. Варбер, Е. Шель, Кр-ця харчова, Й. Дінес, Й. Кеатс, В. Дитиняк, М. Хомут, М. Кухта, І. Рачинський, І. Глушчик, С. Пестрак, М. Гидзік, Мих. Гидзік, І. Клебан, О. Петеш, В. Янів, М. Шманько, М. Ник, М. Френт, А. Френд, Е. Яшей, Д-р Чадаш, Й. Лукач, Л. К., Н. П., Крамниця, Й. Д., Т. Розавські, А. Рабінович, Дж. Текс, А. Гаувсел, А. С., Л. В., І. Кусий.**

**По 0.50 дол.: Й. Марусевич, Й. Вайда, Я. Турко, І. Ульман, М. Кноль.**

**6-й Відділ ООЧСУ, Філадельфія:**

**По 2 дол.: Г. Тимків, Ю. Лазовський, Марків, Я. Пенковський.**

**По 1 дол.: М. Дяків, Д. Семків, З. Титанич, Д. Матківський, Е. Филипович, С. Зелевич, О. Дячок, Я. Береза, В. Медуха, С. Вишинський, Я. Гречка, М. Шаран, О. Соловій, Я. Терлецький, Т. Олійник, М. Гриців, М. Ковальчин, В. Романенчук, А. Міджак, С. Гавриш, Т. Гоцинець, М. Дзибан, В. Корут, С. Ковалишин, П. Кучерявий, М. Ружилович, Т. Дубчак, А. Солонинка, П. Яцишин, О. Петрович, С. Лупацій, М. Сакрок, І. Фариток, І. Палько, Петровська, М. Весага, М. Несторович, І. Майчук, М. Пилипюк, Ю. Гаманюк, Г. Чикота, О. Смачило, М. Майчук, О. Кусень, Д. Зазуляк, М. Лагота, О. Варилка, І. Шанайда, О. Сенік, Л. Застовний, С. Страхмончук, П. Пекар, В. Дутка, М. Миськів, М. Мисишин, В. Труш.**

**По 0.50 дол.: О. Лис, В. Циган, І. Музичка.**

**ПИСАНКА ООЧСУ 1958 Р.**

**12-й Відділ ООЧСУ — Джерзі Сіті:**

**По 5 дол.: І. Цюлко, Д. Притуляк.**

**По 2 дол.: М. Голубець, І. Щупляк, П. Вох, М. Пилипчак, С. Миколишин, А. Шубак.**

**По 1 дол.: М. Івасюта, Й. Зубрицький, В. Гаврилюк, В. Снігур, С. Чуйко, В. Попович, Г. Бура, І. Піголь, В. Сметанюк, М. Шеремета, В. Куций, Д. Дидик, Р. Филип.**

**26-й Відділ ООЧСУ — Рочестер:**

**Т. Чернописський — 3 дол.**

**По 2 дол.: І. Рйопка, М. Вакула, В. Андрушин.**

**По 1 дол.: М. Довгенко, В. Гербалка, С. Сипливий, Т. Легик, І. Рйопка, В. Галуцький, В. Вілан, О. Захарків, О. Гафткович.**

**18-й Відділ ООЧСУ — Трентон:**

**По 2 дол.: О. Палагіцький, М. Кузів, М. Шевців, О. Еремін, З. Федорович, С. Саган, І. Паруга, М. Лукасевич, д-р Павлюк, Г. Кіналь, І. Понятишин — \$ 1.25.**

**По 1 дол.: Д. Федорак, М. Зарицький, М. Шлапак, О. Пліщук, М. Дзюбас, М. Логін, М. Колодій, Я. Семкович, Й. Кузь, Г. Глушок, М. Мрочко, С. Васильків, М. Волинець, М. Дяків, В. Жуковський, М. Шинкарчук, Й. Голянюк, М. Семанишин, М. Пиль, А. Галадзіцький, М. Логін, Г. Гуль, І. Хомин, І. Фурик, М. Косович, І. Харів, М. Колодій, П. Пидь, І. Бойцун, А. Виноградник, М. Осадца, Л. Федорович, С. Петруняк, І. Костюк, П. Возняк, І. Галик, В. Лукасевич, І. Зварич, А. Турчин, І. Шведа, Г. Буяр — 0.50.**

**8-й Відділ ООЧСУ — Чикаго-Північ:**

**В. Палагнюк — 10 дол.**

**По 5 дол.: В. Дмитраш, І. Дудач, М. Повилкович, М. Гальчишак, Г. Хомляк, П. Петрушевський, А. Гараус, І. Ковальчук, Т. Токай, П. Тисяк, М. Тумак.**

**По 3 дол.: Д. Кінарчук, І. Дужанський, І. Вагрій, В. Попович, М. Беник, І. Дибайло, В. Куцан — \$ 2.75.**

**По 2 дол.: П. Вебін, Й. Лучук, М. Гавришків, П. Харко, М. Коваль, І. Костелина, В. Павлюк, І. Романюк, С. Косовський, В. Кулик, Т. Шпікула, Г. Лучків, С. Коцелко, М. Коваль, І. Воробець, М. Денисюк, В. Юнак, — \$ 1.25.**

(Продовження на 2-ій стор. обкладинки)